

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Інститут електроенергетики
Електротехнічний факультет

Кафедра перекладу

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи ступеню магістр

студента Сидоренкова Е. О.
академічної групи 035М-19-1
напряму 035 Філологія

спеціалізації

за освітньо-професійною програмою «Германські мови та літератури (переклад включно), перша англійська»

на тему Структурно – семантичний аспект перекладу англійської та німецької економічної термінології українською мовою

(назва за наказом ректора)

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
кваліфікаційної роботи	Доц. Кабаченко І.Л.			
розділів:				
1.				
2.				
Рецензент	Проф. Введенська Т.Ю.			
Нормоконтролер	Доц. Короткова С.В.			

Дніпро
2020

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри
перекладу

_____ Введенська Т.Ю.

«_____» _____ 2020 року

**ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню магістр**

студенту Сидоренкову Е.О. _____ академічної групи 035М-19-1
(прізвище та ініціали) (шифр)

Напрямок 035 Філологія

спеціалізації

за освітньо-професійною програмою вищої освіти «Германські мови та літератури
(переклад включно), перша англійська»

на тему: «Структурно – семантичний аспект перекладу англійської та німецької
економічної термінології українською мовою»

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від 20.11.2020 № 965-с

Розділ	Зміст	Термін виконання
Розділ 1	Економічна термінологія як об'єкт перекладознавчого дослідження	14.10.20
Розділ 2	Труднощі перекладу економічних термінів в англійській та німецькій мовах	05.12.20

Завдання видано _____
(підпис керівника)

І.Л. Кабаченко
(прізвище, ініціали)

Дата видачі 01.10.2020

Дата подання до екзаменаційної комісії 21.12.2020

Прийнято до виконання _____
(підпис студента)

Е.О. Сидоренков
(прізвище, ініціали)

Зміст

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1.	6
ЕКОНОМІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ ЯК ОБ’ЄКТ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	6
1.1. Історія вивчення термінів і проблема їх перекладу у вітчизняному та зарубіжному мовознавстві	6
1.2. Специфіка термінологічної лексики у галузі економіки	20
1.3. Особливості формування економічної терміносистеми у взаємозв’язку лінгвістичних та екстралінгвістичних чинників. Проблема перекладу	27
1.4. Словотвірні утворення англійських та німецьких економічних термінів	31
1.5. Види економічної термінології, та її класифікація	38
Висновки до розділу 1	45
РОЗДІЛ 2.	47
ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕРМІНІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА НІМЕЦЬКІЙ МОВАХ	47
2.1. Класифікація економічної термінології у лінгвістичному дискурсі. Способи утворення новітньої економічної термінології	47
2.2. Основні методи перекладу економічних термінів англійської мови	55
2.3. Методи перекладу економічних термінів в німецькій мові	63
2.4. Порівняльна характеристика утворення економічної термінології	73
2.5. Порівняльна характеристика методів перекладу німецьких та англійських економічних термінів	76
Висновки до 2 розділу	79
ВИСНОВКИ	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	84

ВСТУП

Економіка – це найважливіша сфера суспільного життя, у якій шляхом використання різноманітних ресурсів здійснюється виробництво, обмін, розподіл та споживання продуктів людської діяльності, формується і постійно розвивається система продуктивних сил й економічних відносин.

Перебуваючи постійно у світі економічних явищ і процесів у ролі покупця, продавця (передусім продавця робочої сили), споживача, кредитора (вкладаючи свої заощадження в банк) тощо, людина відчуває на собі вплив економіки, тому інтерес до економічної терміносистеми невинно зростає.

Саме зростання кількості лексичних і фразеологічних одиниць, пов'язаних з економікою, як одного з джерел поповнення словникового складу і потребує детального дослідження у рамках сучасних наукових поглядів на природу і функції спеціального слова.

Актуальність даного дослідження полягає в тому, що теорія спеціального економічного терміну та його перекладу викликає у фахівців в останні роки великий інтерес та має велике значення для професійної роботи перекладача залишається малодослідженою і дуже важливою.

Об'єкт: економічна термінологія англійської та німецької мови.

Предмет: Структурно – семантичний аспект перекладу англійської та німецької економічної термінології українською мовою

Мета: виявити структурно-семантичні особливості перекладу економічної термінології.

Завдання:

1. Визначити та дослідити найактуальніші проблеми перекладу економічної термінології.

2. Виділити головні труднощі перекладу англійської та німецької економічної термінології.

3. Зробити порівняльний аналіз англійської та німецької економічної термінології.

Методи дослідження: досягнення мети дослідження й рішення поставлених завдань обумовлює необхідність використання комплексу загальнонаукових теоретичних (теоретичний аналіз, конкретизація, моделювання) і емпіричних (вивчення спеціальної літератури, словників) методів дослідження.

Дослідження складається з вступу, I Розділу " Економічна термінологія як об'єкт перекладознавчого дослідження " та його п'ятих підрозділів, II Розділу, " Труднощі перекладу економічних термінів в англійській та німецькій мовах ", його п'яти підрозділів та таблиці, висновків, summary та списку використаних джерел.

Наукова новизна і теоретична значимість роботи полягає в тому, що було зроблено докладний опис особливостей перекладу економічної термінології, на основі чого здійснено широку класифікацію економічного терміну. Здійснено спробу порівняльної характеристики утворення економічного терміну у німецькій та англійській мов.

Практична значимість. Результати роботи можуть бути корисними для студентів філологічних спеціальностей (для глибшого ознайомлення з проблемами перекладу економічного терміну), викладання курсів зі вступу до перекладознавства, теорії та практики перекладу та для підготовки відповідних підручників і посібників.

Апробація результатів роботи була здійснена шляхом публікації тез в збірнику наукових робіт «Євромови 2020: Інновації та розвиток»

РОЗДІЛ 1.

ЕКОНОМІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Історія вивчення термінів і проблема їх перекладу у вітчизняному та зарубіжному мовознавстві

Вивченням термінів та терміносистем займається наука термінознавство. Отже термінознавство – це наука, що вивчає спеціальну лексику з точки зору її типології, походження, форми, значення і функціонування, а також використання, упорядкування і творення.

Початок термінознавства пов'язаний з іменами австрійського вченого Ойгена Вюстера Нубасова і російського термінознавця Д. С.Лотте, які опублікували свої перші роботи в 1930р. На теперешній час роботою з теоретичними проблемами термінознавства займається ряд національних шкіл– австрійсько-німецька, франко-канадська, російська, чеська; провідною за масштабами і значущістю досліджень є російська школа, результати роботи якої знайшли відображення в понад 2.300 успішно захищених дисертацій і розвиненою термінології, що нараховує близько 3,5 тисяч термінів. На даний момент в термінознавстві виділяється ряд незалежних напрямків дослідження. В першу чергу можна назвати теоретичне термінознавство, яке вивчає закономірності розвитку і вживання спеціальної лексики. В свою чергу прикладне термінознавство займається встановленням практичних принципів та рекомендацій з метою усунення нестачі термінів; їх оцінкою, описом, редагуванням, упорядкуванням, створенням, перекладом і використанням.

Загальне термінознавство вивчає найбільш загальні якості, проблеми і процеси, що стосуються спеціальної лексики, а галузеве термінознавство займається вивченням спеціальної лексики і понять, які належать до окремих областей знань конкретних мов. Типологічне термінознавство займається порівняльним дослідженням особливостей окремих термінологій з метою визначення спільних рис та відмінностей окремих терміносистем, а порівняльне термінознавство, в свою чергу, займається порівняльним вивченням спільних та відмінних рис лексики різних мов, наприклад української та англійської. Семасіологічне термінознавство займається вивченням проблем, що пов'язані із значенням (семантикою) спеціальних лексем, зміною значень і різноманітними семантичними явищами – полісемією, омонімією, синонімією, антонімією і т. д. Ономасіологічне термінознавство вивчає структурні форми спеціальних лексем, займається процесом найменування спеціальних понять і вибором оптимальних форм найменування.

Історичне термінознавство вивчає історію термінів та терміносистем для того, щоб виявити тенденції їх утворення та розвитку, що в свою чергу дозволяє дати вірні рекомендації стосовно їх упорядкування. На даний час на основі цих досліджень виникає нова самостійна лінгвістична дисципліна – антрополінгвістика.

Функціональне термінознавство пов'язане з вивченням сучасних функцій терміну в різних текстах та ситуаціях професійного спілкування і підготовки спеціалістів, а також досліджує особливості використання термінів в мові і комп'ютерних системах.

На сучасному етапі формується ряд нових напрямків, серед яких слід зазначити когнітивне або гносеологічне термінознавство, що займається дослідженням ролі термінів в науковому мисленні та знаннях. Як самостійні розділи термінознавства можна розглядати також термінознавчу теорію тексту; ця теорія займає позицію між термінознавством і власне теорією

тексту і займається питаннями типології текстів (де наявні терміни), термінологічним аналізом тексту і текстовим аналізом терміну.

Термінознавство тісно пов'язане з термінографією. Термінографія – це наука, що займається складанням словників спеціальної лексики. Ряд вчених навіть розглядає термінографію як розділ термінознавства. Багато проблем, досліджуваних термінознавцями, виникли в практиці розробки спеціальних словників, і рішення цих проблем впливає на методи складання словників. У той же час вивчення будь-якої області спеціальної лексики незмінно пов'язане з термінографією, оскільки результати роботи з виявленням, дослідженням та впорядкуванням термінології зазвичай оформляються у вигляді словника.

Наприкінці ХХ століття людство вступило у новий етап науково-технічного прогресу, який названо інформаційною революцією. В умовах кардинальних змін в усіх сферах людської діяльності, пов'язаних із глобальною комп'ютеризацією, значною мірою зросли темпи збагачення словникового складу багатьох мов, зокрема англійської, яка зараз переживає справжній “неологічний бум”. У словниковому складі мови термінологічна лексика відіграє значну роль. Нові поняття в науці потребують нових слів. Це супроводжується появою нових термінів.

Науково-технічні терміни як мовні знаки, що репрезентують поняття спеціальної професійної галузі науки або техніки, становлять суттєву складову науково-технічних текстів і одну з головних труднощів їх перекладу з огляду на їх неоднозначність, відсутність перекладних відповідників (у випадку термінів-неологізмів). Визначення терміну та терміносистеми, як впорядкованої сукупності термінів, які адекватно висловлюють систему понять теорії, що описує певну спеціальну сферу людських знань чи діяльності. [7, 23]

Дослідження термінологічної лексики спирається на визначення терміна. З приводу визначення терміну та вимог до нього в лінгвістичній літературі існують різні, не рідко протилежні точки зору.

Частіше за все терміном називають слово, словосполучення, або просто мовний знак, що репрезентує наукове поняття спеціальної, професійної сфери знань. Н. А. Баскаков визначає термін як стійке, моносемантичне (однозначне) слово або словосполучення, яке співвідноситься з іншими термінами всередині даної сфери термінології.

Але багато сучасних дослідників термінології відійшли від такого консервативного розуміння поняття терміну. І більш прийнятним вважають наступне визначення терміну. Під терміном ми розуміємо слово або словосполучення, одне або декілька значень які є спеціальними. Таке розуміння терміну ґрунтується на полісемії та передбачає, що слово в одному зі своїх значень належить літературній нормі, а в іншому одній або декільком терміносистемам.

Так як єдиного визначення терміна в лінгвістичній літературі ще немає, то завдання дати таке визначення залишається актуальним. Крім того навіть не дуже глибоке вивчення термінології певної області знань показує, що не завжди термін точно виражає спеціальне поняття і не завжди входить лише в одну терміносистему. Дослідження також показали, що не завжди термін має точні семантичні границі і виражає точно окреслене поняття. З цього випливає, що існує два підходи до вивчення терміна: нормативний (за Д. С. Лотте) і дескриптивний (за В. О. Винокуром).

В характеристику терміна потрібно обов'язково включити його якості та тенденції, а у визначення терміна лише якості усіх термінів, які не є спірними. Основним в специфіці терміну – в його спеціальному, професійному використанні, є те, що сфера його поширення обмежена певною областю знань. Але не завжди така категоричність суджень є доцільною. Не можна не погодитись з думкою, що ні у формі ні у змісті не

можна знайти суттєвої різниці між словом неспеціальної лексики та словом термінологічної лексики. Реальна, об'єктивна різниця між цими двома типами слів – це, по суті, різниця немовна. Якщо слово неспеціальної лексики співвідноситься з загальновідомим об'єктом, то слово термінологічної лексики – з специфічним об'єктом, який відомий лише вузькому колу фахівців. Ніякої іншої різниці між цими типами слів більше не існує. А. І. Моїсєєв стверджує, що різниця між терміном та не терміном полягає не в специфіці слова, а в специфіці об'єктів номінації. Але термін не перестає бути терміном, якщо його знатимуть не лише фахівці у певній галузі.

Можна дати таке, «робоче» визначення терміну. Термін – це мовний знак, що репрезентує наукове поняття спеціальної, професійної області знань.

Розглянемо вимоги до терміну. Д. С. Лотте висунув до науково-технічного терміну наступні вимоги: системність; незалежність від контексту; однозначність; точність та лаконічність. Термін не повинен бути полісистемним, омонімічним, синонімічним.

Можна розглянути вимоги до термінів уже на конкретному прикладі. Є.Ф.Скороходько у своєму науковому доробку «Опыт построения лексики информационного языка на основе ступенчатого кодирования значений терминов» висунув наступні вимоги до термінів інформаційної мови:

1. Термін повинен володіти абсолютною однозначністю (в будь-якому контексті він повинен виражати лише одне поняття).

2. Формальна структура термінів повинна виражати зв'язки між поняттями. Це допоможе у ряді випадків знаходити в текстах інформацію про ті класи предметів, які прямо ніде не названі.

3. Повинна бути передбачена також можливість формальних перетворень термінів з метою отримання нових термінів для позначення новоутворених понять.

4. Також повинна бути передбачена можливість автоматичного перекладу термінів з природних мов на інформаційну мову і навпаки.

5. Термін повинен бути коротким.

Слід зазначити, що існує два підходи до визначення терміна: структурно-субстанційний та функціональний. Прихильники структурно-субстанційного підходу розглядають термін, як особливе слово, яке протиставляється за своєю семантичною і граматичною структурою загальноживаному (Д.С. Лотте, Т.Л.Канделаки). Прихильниками функціонального підходу було доведено, що термін – це функція, тип вживання лексичної одиниці, а не особливий тип лексичної одиниці (Б.М. Головін, В.М. Лейчик, Т.Р. Кияк, Е.Ф. Скороходько). У своєму дослідженні я дотримуюсь концепції про функціональну природу терміна. Е.Ф. Скороходько розуміє термін як слово чи усталене словосполучення, що є членом такої лексико-семантичної системи, яка репрезентує певну фахову (спеціалізовану) систему понять. Слід зазначити, що це тлумачення, як і наведені раніше, виключає з кола термінів загальнонаукові лексичні одиниці. Проте в цій же праці автор наводить дещо інше визначення терміна – “слово чи встановлене словосполучення, яке виражає спеціальне поняття науки, техніки або іншої галузі людської діяльності, та має дефініцію, яка розкриває ті ознаки цього поняття, що є релевантними саме для цієї галузі”.

Засадничу різницю між терміном та «звичайним» словом (словосполученням) Е.Ф. Скороходько вбачає не в тому, що терміну притаманні певні риси, відсутні у загальноживаного слова, або що термін позбавлений рис, притаманних «звичайному» слову, а в сукупній характеристиці – кількісному співвідношенні ступеня виявленості кожної з цих рис. Теоретично кожне слово може бути терміном, але воно стає ним тільки за умови актуалізації – виведенні його з лексико-семантичної системи загальнолітературної мови і включенні в систему термінів.[31, 91]

З усього вище сказаного можна зробити висновки, що термінознавчі орієнтуються на ідеальний термін. Але ідеальних термінів, які б відповідали усім вимогам, мабуть, і не існує.

Питання про специфіку термінів та проблеми їх перекладу завжди займало особливе місце в порівняльному мовознавстві: його розглядали в своїх роботах з теорії перекладу Л.С.Бархударов [6, 75]; А.В.Федоров [35, 159]; він є об'єктом все більш пильної уваги сучасних вчених. У "Тлумачному перекладацькому словнику" Л.Л.Нелюбіна перекладу термінів присвячена окрема стаття, що підкреслює значення розглянутої проблеми і складність її вирішення [26, 121]. Якщо завдання перекладу – забезпечення еквівалентності як "спільності змісту...текстів оригіналу і перекладу" [19, 47], то при перекладі спеціальних текстів термінам слід приділяти особливу увагу: саме вони визначають інформаційний зміст спеціального тексту, будучи своєрідними ключами, що структурують і кодують спеціальну інформацію. Отже, саме стосовно до термінів найбільш гостро постає питання про можливість досягнення еквівалентності при існуванні відмінності кодових одиниць, що представляє, на думку Романа Якобсона, "кардинальну проблему мови і центральну проблему лінгвістики" [41, 18]. Практично всі лінгвісти згодні з тим, що "абсолютна тотожність кодів суперечить природі мови". Можливість абсолютно повної і точної передачі змісту оригіналу при перекладі обмежена, насамперед, відмінностями в системах вихідної мови і мови перекладу [18, 39]; крім того, їй перешкоджають різні традиції номінації понять, що склалися в кожній з мов, а також відмінності явищ самої дійсності.

Основні властивості та особлива функція термінів визначають вимоги, що пред'являються до їх перекладу. Специфіка перекладу термінів, полягає в тому, що найважливішою умовою досягнення еквівалентності є збереження в перекладі змістовної точності одиниць вихідної мови, забезпечення абсолютної ідентичності понять, що виражаються термінами вихідної мови і

мови перекладу. Іншими словами, якщо терміни вихідної мови і мови перекладу кодують поняття відповідної наукової області, а "тотожність кодів відправника і одержувача є елементарною умовою успішної комунікації", то саме забезпечення тотожності означаємих термінами понять найважливіше завдання перекладу спеціального тексту.

Основні проблеми, які відчуває перекладач при підборі терміна мови перекладу, еквівалентного термінологічної одиниці вихідної мови, виникають саме внаслідок відсутності в мові перекладу стійких термінологічних одиниць з тим же "кодом": по-перше, при перекладі термінів вихідної мови, які не мають еквівалентних одиниць мови перекладу, зафіксованих у лексикографічних джерелах, і, по-друге, за відсутності абсолютної відповідності між значеннями одиниць вихідної мови і мови перекладу. Над вирішенням цих проблем термінознавчі, перекладачі, укладачі двомовних словників працюють протягом декількох десятиліть: однією з перших робіт, що якнайповніше систематизують проблеми переведення, є монографія Е.Ф.Скороходько, в якій пропонується методика міжмовного зіставлення термінів і розглядаються прийоми перекладу "невдомих термінів" [31, 92].

Виявлення розбіжностей у системі понять, що виражаються термінами вихідної мови і мови перекладу, – важливий крок на шляху міжмовної гармонізації терміносистем, що забезпечує рішення проблем перекладу термінів. Міжмовна гармонізація окремих терміносистем, що представляє собою одну з найважливіших завдань сучасного порівняльного термінознавства[3, 19], передбачає саме забезпечення тотожності кодування понять в системах вихідної мови і мови перекладу. Це завдання в принципі досягне, якщо носії вихідної мови і мови перекладу використовують єдину систему понять, що знайшла своє вираження у відповідних терміносистемах вихідної мови і мови перекладу. Так, Л.С.Бархударов приводить терміни в якості рідкісного прикладу "збіги лексичних одиниць "вихідної мови і мови

перекладу у всьому обсязі їх референційного значення, хоча їм же відзначені такі явища, що ілюструють розбіжності термінів вихідної мови і мови перекладу в передачі референційного значення, як часткова відповідність, перетин значень недиференційованого значення слова і повна відсутність вираженого терміном поняття в одній з мов [6, 75]. Виявлення цих розбіжностей вимагає насамперед систематизації термінології вихідної мови.

Системність термінології завжди розглядалася як одна з її найважливіших характеристик. Неодноразово зазначалося, що системність термінології має подвійну основу: з одного боку, це системність понятійна, логічна, яка впливає з системності понять самої науки, з іншого – системність лінгвістична, системність мовних одиниць, що виражають ці поняття. Відповідно, при аналізі проблем перекладу термінології також необхідна систематизація як лінгвістична, так і понятійна, тобто комплексне зіставлення термінів на рівні понять і мовних засобів їх вираження. Таким чином, саме системні відносини між термінами, що формують терміносистему, розглядаються мною як ключ до систематизації проблем перекладу та їх вирішення.

Існують різні підходи до виділення та аналізу терміносистем. Слідом за С.В.Гріневим, під терміносистемою ми розуміємо "впорядковану безліч термінів із зафіксованими стосунками між ними, що відображають відносини між званими цими термінами поняттями" [3, 17]: так, у моєму дослідженні системні відносини в терміносистемі виявляються на формально-семантичному та семасіологічному рівні.

Довгий час термінологічні системи досліджувались у відриві від будь-якого конкретного словесного оточення, ситуації мовлення, жанру висловлювання – словом, від будь-якого тексту: "термін пов'язаний не з контекстом, а з термінологічним полем, яке і замінює собою контекст <... >. Тому, якщо відомий " термінологічний ключ" <... >, то контекст <... > вже не важливий. Терміни можуть жити поза контекстом, якщо відомо, членами якої

термінології вони є " [6, 46]. На практиці, однак, застосування такого підходу породжує проблему визначення меж термінологічного поля, поглиблюються багатозначністю термінів, що функціонують у різних вузьких наукових областях в різних значеннях. Зазначимо, що фігурує в зауваженні А.А.Реформатського "термінологічний ключ", по суті, визначається саме кордонами науково- професійної області, в рамках яких здійснюється комунікація. Так, термінологічний ключ до термінології бухгалтерського обліку може "не підійти" для систематизації термінів банківської або біржової справи, незважаючи на те, що всі ці вузькі області входять у фінансову термінологію. Більше того, навіть у системі под'язика досить вузької наукової області актуалізація того чи іншого значення терміна може визначатися характером конкретного жанру тексту і / або завданнями комунікації .

Окрема терміносистема розглядається як об'єкт дослідження в рамках типологічного термінознавства, терміноведческої теорії тексту: "сукупність термінів становить семантичну структуру документа " [3, 213]. Більше того, "інформаційна функція" терміна [3, 219], його "комунікативна активність" дозволяють розглядати терміносистему як основу організації спеціального тексту, на противагу вивченню сукупності термінів тієї чи іншої наукової області, розглянутих у відриві від мікро-і макроконтекстом, від особливостей функціонування у мові. У цьому відношенні показовим висунуте Н.К.Гарбовським припущення про наявність кореляції між класифікацією термінологічних підсистем і класифікацією функціональних стилів.

Отже, терміни аналізуються як найменування елементів системи понять, які організують передачу інформації спеціального тексту і визначають зміст комунікативного акту. Перевагою подібного підходу є можливість виявлення системних відносин між термінами на основі їх функціонування в спеціальному тексті і зіставлення характеристик мовних одиниць на парадигматичному і синтагматичному рівні. При цьому стає

можливим точне визначення тих значень мовних одиниць, які актуалізуються саме в рамках даної системи, тобто значень, дійсно пов'язаних системними відносинами. Виявлення значень даної термінологічної одиниці в системі спеціального тексту знімає питання про допустимість або неприпустимість в термінології синонімії, полісемії та деяких інших явищ, дозволяючи розглядати терміни, які розвиваються, вільно функціонують у мові одиниці і виявляють закономірності прояву цих явищ у парадигматике і синтагматике в конкретному мовному акті.

Звертаючись до тексту, як до мовної системи, що відображає функціонування терміносистеми, ми одночасно розглядаємо сам текст і його переклад як реалізацію акта спеціальної комунікації. На мій погляд, доцільність такого підходу до вивчення термінів, як одиниць перекладу побічно підтверджують характеристики, дані терміну М.Н.Володіной: "У терміну найбільш чітко проявляється соціально-комунікативний параметр пізнання, його комунікативно-діалогічне вимір... У зв'язку з цим можна стверджувати, що основна функція терміна – по можливості точно виражати спеціальні поняття- поряд з репрезентативно-когнітивним, носить також соціально- комунікативний характер "[10, 52]. Термін розглядається як одиниця мовного та професійно- наукового знання, що забезпечує ефективність спеціальної комунікації. Еквівалентність термінів вихідної мови і мови перекладу, несучих основний обсяг інформації рецептора спеціального тексту, необхідного для забезпечення повноти і точності передачі, що міститься в тексті інформації при перекладі.

Підхід до терміносистемі як до текстоутворюючої основі, що структурує акт комунікації, переводить проблему перекладу на прагматичний рівень, на якому вона, по суті, і розглядається більшістю сучасних вчених при аналізі перекладацької еквівалентності [47, 93]. Зіставлення термінів вихідної мови і мови перекладу, безсумнівно, передбачає вивчення особливостей їх функціонування в спеціальному тексті в вихідній мові і

мови перекладу, тобто співвіднесення з "функціонально релевантними ознаками даної ситуації" [23, 94] і розгляд термінів одночасно на семасіологічному та прагматичному рівні. Виявлення системних зв'язків між термінами на основі аналізу їх функціонування у спеціальному тексті дозволяє встановити парадигматичні відносини, в які вступає термін у терміносистемі, точно визначити обсяг виразимого ним поняття, його місце в терміносистемі вихідної мови і виявити, наскільки точно передано значення термінологічної одиниці в мови перекладу. Спеціальний текст при такому аналізі є проекцією окремо взятої, замкнутої терміносистеми, в якій виявляється функція терміна.

Аналіз термінів як текстоутворюючих елементів, складових терміносистеми, обслуговуючих певну область діяльності (тобто функціонуючих в конкретному спеціальному тексті, зміст якого визначає ця терміносистема), передбачає вирішення наступних завдань:

- виявлення і розгляд системних парадигматичних зв'язків, що структурують терміносистему;
- вивчення проблем перекладу термінів з вихідної мови на мови перекладу з точки зору забезпечення адекватності сприйняття інформації, укладеної в термінах (їх понятійного змісту), носіями іноземних мов і мови перекладу.

Для виявлення системних парадигматичних відносин між термінами і визначення місця терміна у терміносистемі вихідної мови, зумовлюючого вибір його еквівалента в мови перекладу, необхідно провести комплексне вивчення відповідного термінологічного поля і виявити взаємозв'язок між термінами на рівні понять і на рівні лінгвістичних засобів, що використовуються для їх позначення (зокрема, на рівні терміноелементів).

Парадигматичні відносини традиційно поділяються на семантичні та словотвірні відносини. Під семантичними відносинами розуміються родо-видові, синонімічні, антонімічні відносини, відносини полісемії.

Неодноразово зазначалося, що в основі будь термінологічної системи лежать родовидові, або гіпергіпонімічні відносини, інакше іменовані гіпонімічеськими інклюзивні-ексклюзивними. Необхідно відзначити, що гіпер-гіпонімічні відносини розглядаються багатьма вченими стосовно до лексичної системи мови в цілому – як "фундаментальні парадигматичні відношення, за допомогою яких структурований словниковий склад мови". У термінології гіпергіпонімічні відносини відображають ієрархію понять і є фундаментальними, що конституюють відносини, що визначають структуру термінологічного поля.

Застосування одночасно словотвірного та семантичного аналізу у вивченні лексико-граматичної та морфологічної структури термінів створює основу для виявлення формально-семантичних парадигматичних зав'язків між одиницями терміносистеми. Цей підхід, по суті, об'єднує два різних підходи до вивчення системності лексичних одиниць. Перший представлений семантичної теорією Й.Тріра, в рамках якої мовна система розглядається як сукупність понятійних полів, яким відповідають лексичні поля, і може бути віднесений до "логічних концепцій" системності лексики. Співвіднесеність системності термінології з понятійною системністю підкреслюється практично всіма вченими [7, 19–35].

Незважаючи на відсутність повного паралелізму між понятійним і лексичним рівнями мовних систем, виявлення взаємозв'язку між ними досить продуктивно саме у вивченні термінології: так, експлікація "зв'язків систем спеціальних понять і регулярних мовних засобів, які обслуговують дану систему" лягла в основу дослідження концептуальної структури галузевих термінологій, що підкреслює "єдність логічної та лінгвістичної системності"[23,31]. Нам представляється, що певну обмеженість "логічного" підходу до вивчення терміносистеми дозволяє подолати його поєднання з суто лінгвістичним, що полягає в тлумаченні мовної системи як словотвірного об'єднання слів. Аналіз словотворчих парадигматичних

відносин повинен відігравати особливу роль у вивченні складених термінів, утворених від термінів-слів.

Коновалова Е.А. у своєму дослідженні парадигматичних відносин в економічній термінології російської мови зазначає, що більшість економічних термінів об'єднано формально-семантичними гіпер-гіпонімічними відносинами, тобто "утворюється за допомогою приєднання до гіперонімом узгоджених і неузгоджених визначень", що є підставою для наступного зробленого нею висновку: "в економічній термінології системність проявляється не тільки на рівні логіко-понятійної співвіднесеності, а й на власне мовному рівні- на рівні лексичних і словотворчих засобів "[21, 101]. Більш точним в термінологічному відношенні є зауваження В.Н.Біліновіча: "Стрижньовий, тобто субстантивний компонент словосполучення, що вказує на його приналежність до відповідної семантичної категорії, правомірно розглядати як категоріальний терміноелемент (КТЕ), а визначальний і комплекс при ньому – як специфічний терміноелемент (СТЕ) "[11, 96].

Аналіз формально-семантичних парадигматичних відносин між термінами в структурі терміноутворюваних гнізда розглядається як спосіб систематизації термінології. При цьому може бути виявлено зв'язок між парадигматичними відносинами в терміносистемі і проблемами перекладу термінів. Так, перешкодою в досягненні еквівалентності перекладу може бути різна диференціація понять в вихідній мові і мови перекладу: особливо значимо відсутність категоріального протиставлення понять, що виражається в антонімічних стосунках між термінами в одному з мов і відсутності подібної антонімії в іншому. Синонімічні відносини між термінами, як правило, реалізуються в наявності варіантних відповідностей. Іншими словами, для вирішення проблеми перекладу того чи іншого терміна на мови перекладу необхідно насамперед виявити, в які парадигматичні відносини вступає цей термін у системі термінів вихідної мови.

Отже, в основі систематизації та вирішення проблем перекладу термінів має лежати вивчення структури терміноутворюваних гнізд в вихідної мови і мови перекладу, виявлення взаємозв'язку між термінами на рівні понять і на рівні лінгвістичних засобів, що використовуються для їх позначення (а саме, на рівні терміноелементів). Тому за основу вивчення термінологічного поля прийняті формально-семантичні гіпер-гіпонімічні відносини, що виражаються на терміноутворювальному рівні.

При такому підході забезпечується аналіз структури складених термінів і зіставлення терміноелементів, що утворюють лексико-семантичну та морфо-синтаксичну структуру термінів вихідної мови і мови перекладу. Отже, при аналізі складених термінів вихідної мови, які не мають однозначних абсолютних еквівалентів в мови перекладу, можуть бути виявлені формальні структурні елементи терміна, що виражають певну диференціальну сему (тобто означають певну спеціальну ознаку), які не можуть бути адекватно передані в мови перекладу, і відмінності в диференціації понять в системах вихідної мови і мови перекладу, що реалізувалися на лінгвістичному рівні. Відображення родовидових відносин між поняттями в лексико-граматичній структурі термінів створює основу для аналізу проблем їх перекладу. Таким чином, комплексна структуризація системи шляхом виділення терміноутворюваних гнізд забезпечує одночасно і понятійну, і лінгвістичну (структурну, терміноутворювану, семантичну) систематизацію термінів і сприяє виявленню закономірностей перекладу

1.2 Специфіка термінологічної лексики у галузі економіки

Термінознавство є досить молодою наукою в сучасній лінгвістиці, що пройшла чимало етапів розвитку. Спочатку (30-40 рр. XX ст.) термінознавство розглядалося в рамках мовознавства, що було окремим розділом складу лексикології.

Цей етап характеризується побудовою засад систематизованого вивчення науково-технічної термінології та укладанням перших термінологічних словників. Українські та зарубіжні вчені (Д. С. Лотте, О. В. Суперанська, Л. О. Симоненко, Т. І. Панько) з'ясували, що появі термінології передуює час масового термінотворення. Саме тоді в окремих мовах накопичується достатня кількість тематично об'єднаних слів, що становлять одну систему понять. Наукову сферу почали обслуговувати слова, що раніше були просто побутовими поняттями.

Наука зверталася до загальноживаних слів, наповнюючи їх особливим змістом, закріплюючи за ними дефініції [46, 3]. Отже, сучасний етап розвитку суспільства і наукових знань характеризується виникненням термінів шляхом термінологізації – переосмислення загальноживаних слів за допомогою морфологічної деривації та запозичення готових лексем [32, 10].

Науковець Д. С. Лотте переконаний, що термін – це особливе слово [32, 160], М. Н. Володіна вважає, що терміни – це не спеціальні слова, а лише слова, що мають особливу функцію, а його роль може виконувати будь-яка лексема [14, 128]. Науковець Д. Ушаков пропонує наступну дефініцію слова «термін – це поняття, виражене словом» або «слово, яке є назвою строго визначеного поняття; спеціальне слово і вираз, прийняте для позначення чогось у тому чи тому середовищі, професії» [47, 689]. Це визначення є типовим для 30-х рр. Воно є смисловим об'ємом, що не вказує на різницю між власне терміном, професіоналізмом, номенклатурною одиницею.

Пізніше лінгвісти звертають увагу на специфіку поняття «терміну» та його властивостей, відмежовуючи його від загальноживаних слів. Так, фахівець Б. Головін виділяє поняття «професійності» у значенні терміну «Терміном я буду називати слово чи словосполучення, яке має професійне значення, що використовується в процесі пізнавання і засвоєння певного кола об'єктів та відносин між ними» [17, 8]. Також М. І. Мостовий дає таке

визначення терміна: термін – це слово або словосполучення з історично умотивованим чи умовно закріпленим значенням, що відбиває одне поняття у спеціалізованій галузі знання чи виробництва [34, 191]. В. І. Карабан визначає термін як мовний знак, що репрезентує поняття спеціальної, професійної галузі науки або техніки. Він вважає, що науково-технічні терміни становлять суттєву складову науково-технічних текстів [24, 54]. Отже, термінологія як сукупність термінів (слів або словосполучень), які є назвами певних понять у спеціальних галузях науки, техніки або мистецтва, відіграє важливу роль у досягненні взаєморозуміння, дозволяє уникнути неясності і двозначності в міркуваннях [20, 401].

Основні властивості та особливі функції термінів визначають вимоги, що пред'являються до їх перекладу. Специфіка перекладу термінів, полягає в тому, що найважливішою умовою досягнення еквівалентності є збереження в перекладі змістовної точності одиниць вихідної мови, забезпечення абсолютної ідентичності понять, що виражаються термінами вихідної мови і мови перекладу. Іншими словами, якщо терміни вихідної мови і мови перекладу кодують поняття відповідної наукової області, а «тотожність кодів відправника і одержувача є елементарною умовою успішної комунікації», то саме забезпечення тотожності позначених термінами понять найважливіше завдання перекладу спеціального тексту. Основні проблеми, які відчуває перекладач при підборі терміна мови перекладу, еквівалентного термінологічної одиниці вихідної мови, виникають саме внаслідок відсутності в мові перекладу стійких термінологічних одиниць з тим же «кодом»: по-перше, при перекладі термінів вихідної мови, які не мають еквівалентних одиниць мови перекладу, зафіксованих у лексикографічних джерелах, і, по-друге, за відсутності абсолютної відповідності між значеннями одиниць вихідної мови і мови перекладу.

У зв'язку з цим можна стверджувати, що однією з важливих функцій терміна – точно виражати спеціальні поняття – поряд з

репрезентативно-когнітивним, носить також соціально – комунікативний характер [15, 52]. Еквівалентність термінів вихідної мови і мови перекладу, що несуть основний обсяг інформації рецептора спеціального тексту, необхідного для забезпечення повноти і точності передачі, що міститься в тексті інформації при перекладі. Ряд визначень термінів ґрунтується на їх певних характерних ознаках. На думку О. О. Реформатського, найсуттєвішими рисами терміну є обмежена сфера використання та точне співвідношення слова та предмета чи явища [40, 165]. О. С. Герд робить висновок, що у термінів відсутня експресивність, образність, синонімія та омонімія в одній сфері знань [47, 13]. О. О. Реформатський, В. П. Даниленко, Т. Л. Канделакі, Т. І. Панько переконані у тому, що важливою специфічною ознакою терміну виступає його системність (класифікаційна та словотвірна).

Автори колективної монографії «Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія» (за редакцією І. К. Білодіда) найхарактернішою ознакою терміну вбачають у його однозначності в межах однієї термінологічної системи, до якої він відноситься. Це можливе лише у тому випадку, коли термін виступає однозначним, але це не означає, що поза межами однієї сфери слово не може набувати інших значень, тобто проявляти свою полісемічну природу [30, 158]. Отже, головними ознаками терміну, як вважають більшість дослідників, виступають його однозначність у межах однієї терміносистеми, наявність чіткого визначення, системність і стислість. Саме на цих характеристиках ґрунтуються визначення термінів.

В умовах постійного розвитку соціально-економічних умов в сучасному середовищі постає проблема якісного перекладу науково-технічної літератури, що є не тільки однією з життєво важливих сфер діяльності людства, а є прошарком лексичного складу сучасної англійської, німецької і української мов. Зокрема, маловивченою галуззю перекладу є економічна та банківська терміносистема.

У науці терміни вирізняються особливою однозначністю і до їх запровадження висувуються конкретні вимоги. Так, неточність у використанні термінів згубно позначається на економічній теорії, оскільки заплутатися в їх великій кількості і значеннях самих назв легко навіть досвідченому фахівцеві, що нерідко призводить до помилкових висновків і прийняття неправильних рішень.

Сьогодні в пострадянській економічній літературі немає одноманітності у використанні ряду засадничих економічних термінів, що характеризують ті чи ті економічні категорії та поняття. Наприклад, гроші, кредит, позика, банки, інфляція, ліквідні активи, монетарна політика, монетарне регулювання і ряд інших термінів вживаються різними авторами далеко не завжди в одному і тому самому значенні, що створює плутанину і слугує причиною прийняття неправильних рішень.

Отже, економічні терміни – це не ізольовані, позбавлені функцій одиниці загальноживаної мови: вони становлять повноцінну частину загальнолексичного складу сучасної англійської, німецької та української літературної мов, однак як елементам терміносистеми їм притаманні чіткіші семантичні межі, тенденція до однозначності, строгіша регламентованість у вжитку, що відповідає вимогам професійного спілкування і взаєморозуміння.

У лінгвістичному відношенні економічні терміни є лексико-граматичними одиницями мови, що функціонують як у системі загальнолітературної національної мови, так і в системі економічної науки. Нерозривний зв'язок економічних понять і відповідних їм термінів виявляється в тім, що упорядкування економічної термінології неможливо без досить глибокої наукової розробки економічних понять, їхнього логічного аналізу і точного визначення. Якщо економічні поняття визначені недостатньо ясно, про точну, зроблену термінологію не може бути і мови. Як відзначав академік В.В. Виноградов, усякі «спроби упорядкування термінів без попереднього аналізу понять, що ними виражаються, залишаються

безрезультатними» [13, 87]. Тому, крім дефініції, економічний термін характеризується наявністю низки ознак, які йому притаманні. Ці ознаки наступні: 1) системність; 2) номінативність; 3) дефінування; 4) точність значення; 5) контекстуальна незалежність; 6) цілеспрямований характер виникнення; 7) стійкість і відтворюваність у мовленні; 8) відсутність конотації; 9) тенденція до моносемічності в межах терміносистеми; 10) стислість. Отже, можна вважати, що формою економічного терміна, є слово або словосполучення, що створюється для вирішення специфічних мовних завдань фінансової галуззі, у якій мають виражатися певні поняття.

Науковець Авербух К.Я. пише, що економічні терміни представляють собою слова і словосполучення спеціальної мови, що вживаються для позначення логічно точно сформульованих понять даної галузі знань і складають основу економічної теорії. Вони мають ряд ознак. З логічної точки зору економічні терміни є смисловою домінантою висловлювання. У лінгвістичному відношенні економічні терміни представляють собою лексико-граматичні одиниці мови, що функціонують як в системі загальнолітературної національної мови, так і в системі економічної науки. Як лексико-граматична одиниця мови економічний термін має ознаки, характерними для лексичних одиниць загальнолітературної мови, а саме семантикою. Економічний термін також має всі функції, властиві слову: номінативну, сигніфікативну, комунікативну і прагматичну. Вчена продовжує, що характерними особливостями економічного терміна як одиниці наукового знання є: однозначність, точність, систематичність, відсутність синонімів, беземоційність, стислість [44, 75].

Економічна терміносистема – це складне й багатогранне поняття. Вона охоплює терміни багатьох підсистем: «Біржі та біржова діяльність», «Бухгалтерський облік й аудит», «Власність», «Макроекономіка»,

«Маркетинг і торгівля», «Мікроекономіка», «Підприємництво та менеджмент», «Приватизація», «Статистика», «Страховання», «Фінанси, банки, інвестиції», «Фондовий ринок» тощо. У функційному відношенні економічна терміносистема не є однорідною. З одного боку, існує вузькоспеціальна економічна термінолексика, зрозуміла, звичайно, лише вузькому колу спеціалістів, з іншого, – значна частина економічних термінів дуже поширена в засобах масової інформації.

В економічній терміносистемі виділяємо чотири групи спеціальних одиниць: 1) власне економічні терміни (лексичні одиниці, які називають ключові поняття економічної терміносистеми й відповідають усім вимогам до терміна). До них належать терміни (*return – дохід, liquidity – ліквідність*); 2) професійна лексика (спеціальні лексичні одиниці, які вживають представники певних професій переважно в усному мовленні. До цієї групи належать професіоналізми, професійний жаргон, жаргонна лексика). До професіоналізмів належать слова й словосполучення, які вказують на економічне поняття, але повністю не розкривають його суті – для фахівців вони будуть зрозумілими, інші ж можуть їх просто не сприймати.

Із часом професіоналізм може набути ознак терміна й увійти до складу нормативних понять (*assets – актив, auctions – аукціон*). Як відзначають дослідники, однією з характерних рис професіоналізмів є їх емоційно-експресивне забарвлення, яке із часом утрачається, особливо при переході професіоналізму в групу нормативних термінів. Серед групи професіоналізмів слід виділити ряд словосполучень, які називають професійним жаргоном. Це вирази, зрозумілі лише спеціалістам певної галузі, що вживаються переважно в усному мовленні. Жаргонізми є периферією термінологічної лексики: уживаються лише в усному мовленні й нормативно не закріплені словниками. Нині вони досить поширені у вживанні серед різних верств населення і найчастіше мають негативне емоційно-експресивне забарвлення. 3) терміни, запозичені з інших наук

(ретермінологізація). У процесі термінологізації загальнонавчаване слово стає терміном біології, а далі під час взаємодії різних термінологічних груп окремих галузей науки одиниця зі складу біологічних термінів перейшла до системи економіки. 4) терміни, запозичені із загального вжитку, тобто із загальнолітературної мови (загальнолітературні мовні одиниці, що входять до складу економічних термінів або внаслідок переосмислення самі виступають визначниками економічних понять).

Отже, економічний термін буває і багатозначним, хоча одним з вимог до терміна є саме його однозначність, адже законодавець повинний дати економічному термінові однеєдине визначення, включаючи в нього всі істотні з його погляду ознаки, тобто такі, котрі носять регулюючий характер, мають правове значення.

Економічна термінологія є важливою частиною картини світу, складним об'єднанням ментальних одиниць. Сучасний період вивчення стандартизації та нормування фінансово-економічної терміносистеми представлений науковими лінгвістичними працями таких дослідників, як: бізнесу – Л. Науменко, ринкових взаємин – З. Куделько, фінансів – О. Лотка та А. Грицьків, маркетингу – О. Гутиряк, кредитно-банківської справи – О. Дуда тощо. Дослідниця Суперанська А.В. зазначає, що більшість термінів економічних наук, запозичуються переважно із загальнонавчаваної лексики і стають консубстанціональними [45, 133–136]. Інші дослідники стверджують, що переважна більшість термінів економічної сфери утворюються від слів загальнонавчаваної мови шляхом процесу метафоризації їх значення чи метонімічного перенесення [18, 33-42]. Отже, англійська та німецькомовна економічна термінологія є невід'ємним складником англійської економічної терміносистеми, пов'язаної з мовною і концептуальною картиною ділового стилю. Вона є ієрархічно організованою сукупністю термінологічних одиниць на позначення специфічних професійних понять у економічній сфері

діяльності. Подані нижче основні властивості та ознаки у трактуванні терміна дають змогу відмежувати його від нетерміна: позначення поняття, належність до спеціальної галузі знань, наявність дефініції, точність значення, контекстуальна незалежність, конвенційність, усталеність та відтворюваність у мові, номінативність, стилістична нейтральність. Отже, можемо стверджувати, що в процесі розвитку термінознавчої науки дослідниками виокремлено два основоположні параметри терміна: системність та структурність.

1.3. Особливості формування економічної терміносистеми у взаємозв'язку лінгвістичних та екстралінгвістичних чинників.

Проблема перекладу

За властивостями текстів переклад економічної термінології належить до прагматичного перекладу, що підкреслює його специфічність з його різними семантичними, синтаксичними, стилістичними закономірностями. Продуктивною типологією поділу економічних текстів запропонована німецькою дослідницею Катариною Райс, яка акцентує на функційному спрямуванні тексту. Якщо за Карлом Бюлером мова - насамперед «опис», «вираження» та «звернення», відповідно до цього дослідниця виділяє чотири основні групи текстів перекладу. У першій групі провідною є функція опису (повідомлення інформації), тексти орієнтовані на зміст, у другій функція вираження (емоційні чи естетичні переживання), тексти орієнтовані на форму, у третій - функція звернення (заклик до дії), тексти орієнтовані на певну реакцію у відповідь, у четвертій групі текстів поєднано функції опису й вираження, сюди належать матеріали, що зафіксовані в письмовому вигляді, але надходять до одержувача в усній формі та сприймаються ним на слух (аудіо-медіальні тексти) [42, 207]. Отже, аналізуючи наявні наукові теорії перекладу, важливо акцентувати увагу не на розбіжності, а смислового

доповненні типології, що виділяють певну характерну особливість перекладу, даючи змогу більш ґрунтовно визначити його властивості.

Поширивши класифікацію К. Райс на галузь економіки, умовно визначаємо чотири типи текстів. До першого типу належать фахові нехудожні тексти, як от: словникова стаття економічного словника, анотації до статей та дисертацій з економічної тематики, економічні дослідження, підручники, посібники, навчальна і спеціальна література з економіки, комерційна кореспонденція економічного характеру, специфікації товарів, інструкції та офіційні документи тощо.

Головною вимогою до перекладу таких текстів є забезпечення інваріантності на рівні змісту, що досягається шляхом використання прямих інваріантних відповідників. Ядерними одиницями в таких текстах є терміни, тобто спеціальні слова або словосполучення, що вживаються для точного вираження поняття з певної галузі знань, зокрема, економіки.

Складність перекладу полягає в тому, що запропонований прямий інваріантний відповідник має бути однозначним, семантично чітко відмежованим від тих його значень, що виявляються в його позатермінологічному функціонуванні чи в термінологічному, але в іншій галузі знань. [42, 215]

Однак сучасна економіка є багатоаспектною, має широкий спектр інших наук, серед яких, окрім суто економічних (мікро-, макроекономіка, економіка підприємства, економічний аналіз тощо), також фінанси, банківська справа, фондові біржі, інвестування, системи управління, бізнес-інформатика тощо. Кожна з цих наук має власну систему та структуру термінів, лише їх певна частина може бути водночас загальною для кількох наук. Також слід враховувати відмінності в економічних реаліях різних країн. Отже, переклад термінів вимагає насамперед фахових економічних знань, котрі забезпечать розуміння його змісту і володіння термінологією в мовах перекладу.

Слід зазначити, що останнім часом вітчизняні й зарубіжні лінгвісти докладають зусиль щодо створення стандартизації нових термінів, результатом чого є зближення значень міжнародних термінів і поступове подолання семантичних розбіжностей (зокрема, полісемії та синонімії) у термінологічному складі англійської і німецької мов. До другого типу належать як фахові тексти усталеної фіксованої форми (різногалузева економічна документація), так і нефахові художні тексти-твори художньої літератури, котрі містять економічну тематику (есе, життєписи, фейлетони, анекдоти, афоризми, новели, романи, епіграми тощо). У цих типах текстів основним є те, як саме автор викладає їх зміст, тобто форму повідомлення. Елемент форми не лише домінує над предметно-змістовим компонентом (за винятком документації, де зміст так само важливий, як і форма), а й слугує елементом утілення (документального чи художнього), котрий надає тексту оригінальної форми. Саме цю форму слід аналогічно відтворити у процесі перекладу, максимально наблизивши її до оригіналу. Лише за цієї умови переклад вважатиметься еквівалентним. [42, 220]

У перекладі нефахових текстів другого типу облігаторною є естетична функція, а критерій термінологічності стає варіативним. Інформація, що міститься в текстах, орієнтованих на форму, є не прямою, почасти імпліцитною та загальнокультурною. Для їх перекладу продуктивними можуть бути методи варіативних і контекстуальних (оказіональних) відповідників та різних видів лексико-семантичних трансформацій.

Тексти третього типу мають забезпечити відповідну реакцію, спонукати до певної дії. До них належать насамперед рекламні тексти й «ролики», слоган, пропаганда. Залежно від адресата, їх можна вважати і фаховими, і нефаховими. Мовне оформлення змісту в текстах, орієнтованих на звернення, має бути підпорядковане специфічним прагматичним мовним вимогам. Крім економічних термінів, у таких текстах можуть зустрічатися лексичні одиниці, які роблять економічну лексику культуро-детермінованою.

При перекладі текстів, орієнтованих на звернення, необхідно враховувати експресивність опису продукції, використовуючи при цьому адекватні експресивні образні засоби цільової мови, оскільки текст перекладу має викликати той самий ефект, що й оригінал. До четвертого типу економічних текстів належать тексти засобів масової комунікації (радіо і телепередачі, інтернет-повідомлення) та презентації економічного характеру, орієнтовані як на професійну, так і на загальну аудиторію. Сукупність текстів, котра продукує і розповсюджує засоби масової інформації є стійкою мовною системою з притаманними їй специфічними лінгвостилістичними властивостями й ознаками. [42, 222]

Мова ЗМІ розглядається як особлива знакова система змішаного типу з певним співвідношенням вербальних і аудіовізуальних компонентів. Характерною ознакою текстів цього типу є застосування позамовного (технічного) середовища та немовних (графічних, акустичних і візуальних) форм вираження. Лише визначивши комунікативний намір автора оригіналу, його мету, перекладач може здійснити адекватний переклад. Щодо практики перекладу в галузі економіки, то тут особливого значення набуває поділ на письмовий та усний переклад.

Це дві різні кваліфікації перекладачів, які вимагають від них різних форм підготовки і ставлять перед фахівцями різні завдання. Письмовий перекладач має перекладати фіксований (зазвичай письмово) текст мови-джерела на цільову мову. Особливості його роботи полягають у тому, що задля її виконання він може користуватися різними допоміжними засобами (фахові, мовні словники та довідники, інтернет-ресурс) чи консультаціями інших фахівців, перекладач не обмежений жорсткими часовими межами, може повторити чи відкоригувати переклад.

Письмовий переклад вимагає від фахівця таких суб'єктивних якостей, як-от: уміння зосереджуватися, аналізувати й оцінювати текст, з яким працює, приймати рішення щодо вибору різних варіантів перекладу. Для

успішного результату йому також необхідно визначитися з метою, функцією та стратегією перекладу.

Завдання усного перекладача відтворити нефіксований текст, як правило, проголошений, синхронно чи послідовно цільовою мовою. Особливості його роботи полягають у тому, що вона вимагає екстремальної концентрації, усний переклад практично неможливо повторити чи відкоригувати (окрім поодиноких винятків), під час його виконання не користуються допоміжними засобами, велику роль відіграє особистий контакт. [42, 222-228]

Усний перекладач має володіти такими якостями й уміннями: грамотна й фонетично добре артикульована мова, багатий словниковий запас в обох робочих мовах, знання фонду стійких конструкцій і кліше, уміння швидко знаходити їх, тобто автоматизація мовних і мовленнєвих засобів вираження, Швидкість реакції, хороша оперативна пам'ять, уміння зосередитися, розумова та фізична витривалість.

Отже, економічний переклад - це окремий вид перекладацької діяльності, провідними завданнями якого є такі: адекватно відтворити зміст тексту з урахуванням відмінностей в економічних реаліях і терміносистемах різних країн, зберегти фахову семантику. Ця діяльність буде успішною лише за умови організації на високому науково-теоретичному та практичному рівнях, до створення якого має долучитися вітчизняне перекладознавство.

1.4. Словотвірні утворення англійських та німецьких економічних термінів

Для англійської мови, афіксація діє в якості способу утворення нових слів протягом всієї історії англійської мови і зберігає свою продуктивність і в сучасній англійській мові, про це свідчить величезна кількість слів, яка

виникає за допомогою словотворчих афіксів. Як і багато інших мовних утворень, афікс має певні значення:

1) характер абстрагування, при цьому різні афікси мають різну ступінь абстрагування. Так, суфікси – *ness*, – *cy*, – *ity*, – *ence*, – *dom*, – *ship*, – *ism* мають досить абстраговані значення стану в деяких економічних термінах, наприклад: *priority* – *пріоритет*, *privacy* – *забезпечення відокремленості*, *transference* – *переказ грошових сум*; *chartism* – *метод аналізу ринкової кон'юнктури на базі графіків*; суфікси агента –*er* (за допомогою суфікса –*er* в англійській мові утворюються іменники, які позначають осіб, що займаються тим видом діяльності, на який вказує утворююча основа [15, 13]), *billbroker* – *вексельний брокер*, суфікс *man* і ін. : *middleman* – *посередник*, негативні префікси *un-*, *non-*, *dis-*, *de-* і інші менш абстрактні в порівнянні з першими, наприклад: *discount* – *дисконт, знижка*; *devaluation* – *девальвація*, а префікси *over-*, *under-*, *sub-*, *super-* мають ще більш конкретне значення, а саме, перебування під або над чимнебудь, наприклад, *overdraft* – *кредит за поточним рахунком, овердрафт*; *subgoals* – *нідцілі*, а префікс *mini-* – володіє конкретним значенням «маленький, невеликий», наприклад: *minimax* – *мінімакс* [15, 350–400].

2) стилістична співвіднесеність, наприклад в економічній літературі вживаються терміни з префіксами: *co-*, *counter-*, *dis-*, *inter-*, *trans-*, *sur-* і т.д.; *disinvestment* – *скорочення капіталовкладень*, *disinflation* – *дезінфляція*; *surcharge* – *перевитрата, витрати понад кошторис*; *cosurety* – *одна з групи поручительських компаній, які виступають гарантами*; *transaction* – *угода, справа*. Стилiстичну співвіднесеність носять також префікси, що характеризують рівень впливу, наприклад: *overflow* – *надлишок*. Префікси, які оформляють приналежність терміна до тієї чи іншої частини мови, зустрічаються лише як виняток і тільки в дієслові. Наприклад, префікс *be-* утворює від інших частин мови дієслова зі значенням покривати чимось,

робити якимось, і трансформує неперехідні дієслова в перехідні (наприклад, *beraint* – забарвлювати; *becalm* – заспокоювати). [15, 40–45]

3) має здатність класифікувати певні смислові групи слів, що сприяє утворенню похідних слів, що мають схожі лексико–семантичні особливості та які стосуються певної групи слів. Так, наприклад, для вираження нового поняття «той, хто виключно володіє або контролює товари або послуги» (*one who exclusively ownership or control, as of a service or commodity*) [25, 97] утворюється похідне *monopolist*, яке структурно організовано і включено в систему похідних слів із загальним значенням «той, хто є прихильником чого–небудь, підтримує що–небудь». При утворенні прикметника за допомогою префікса *super–*, наприклад, *supersonic* – надзвуковий, похідний прикметник, так само як і при суфіксації, приєднується до семантичної групи слів зі значенням надмірності якості. При утворенні іменників за допомогою префікса *under–* в значенні недостатності новостворене слово точно так само входить до складу групи іменників із загальним значенням недостатності. Наприклад, лексична одиниця *underproductivity* (*under* + *productivity*) «недовиробництво» увійшла в групу слів з даною семантикою. Оскільки афікси це службові морфеми мови, які відрізняються широкою сполучуваністю з певним колом коренів або основ і вступають з ними в стереотипні семантичні відносини і є разом з тим пов'язаними, то вони належать до багатьох словотвірних конструкцій [25, 133].

Серед “нерегулярних” способів утворення морфологічних неологізмів сфери економіки найбільш активними в останні десятиліття є скорочення. Аббревіатури (*ERP* – *enterprise resource planning* – планування ресурсів підприємства, *CRM* – *customer relationship management* – управління відносинами з клієнтами) та акроніми (*EAGLE* – *Enhanced Artificial Gold-linked Eurobond* – розширені штучні золотопов'язані єврооблігації, *ESOP* – *Employee Stock Ownership Plan* – план власника акцій) складних економічних термінів, назв законів і програм, груп і організацій, фінансових

інструментів тощо. Характерною рисою акронімії в останній час стає омонімія скорочення двох різних складних комплексів, навіть у межах однієї спеціальної сфери (*BIBOR – Bruxelles Interbank Offered Rate – міжбанківська ставка, запропонована в Брюсселі / Bahrain Interbank Offered Rate – міжбанківська ставка в Бахреїні*) чи омографія й омофонія слова та акронімічної одиниці (*bonus / BONUS – borrower's option for 11 notes and underwritten stand-by – глобальна середньострокова кредитна програма*). [48, 1]

Літерні скорочення іноді зазнають орфографічних змін (частіше за фонетичним принципом). Виділяються два напрямки розвитку аббревіатур: 1) перетворення в акроніми (*FTSE /Financial Times Stock Exchange Index/ → FOOTsie – публікується газетою "Файненшел таймс" фондовий індекс, заснований на курсах 100 провідних акцій*); 2) часткова або повна омографія та омофонія з власним іменем (*Connie Lee = College Construction Insurance Association – спеціальний вищий навчальний заклад*). Особливий вид аббревіатур представляють ініціальні скорочення словосполучень із прийменником *to*, який замінюється на цифру 2 на підставі омофонічності: *B2B (business-to-business – міжкорпоративний), B2C (business-to-consumer – система взаємовідносин з роздрібними клієнтами)*. Цифри в аббревіатурах можуть позначати й кількість слів, що починаються з певної букви, наприклад, *R4 – Registered Representative Rapid Response (System) – система швидкої відповіді зареєстрованих представників*. [38, 19]

Словотвірна номінація в термінотворенні німецької мови більшою мірою відбувається у процесах словоскладання. Серед термінів-комполітів досліджуваної термінології переважають детермінативні (визначально-підрядні) складні іменники з двома компонентами, продуктивними при цьому виявилися основи іменників, дієслів та прикметників: *Artikelblatt - аркуш статті; Fehlbetrag – дефіцит; Istkosten - фактичні витрати; Fremdfinanzierung - боргове фінансування*. Слід

зазначити наявність у термінології економіки моделі «Cj + S», яка мало представлена в загальноповживаній лексиці німецької мови: *Oderkonten* - або рахунки; *Undkonten* - і рахунки; *Aberdepot* - застава цінних паперів в банку. Незважаючи на вимогу до короткої форми терміна, в економічній термінології продовжують функціонувати терміни-складні слова з трьома та більше компонентами. Це зумовлено необхідністю вираження в межах однієї лексичної одиниці відразу декількох суттєвих ознак певного спеціального поняття: *Akkordrichtsatz* - вихідна розцінка акордної (відрядної) заробітної плати; *Lohnsteuerjahresausgleich* - щорічний перерахунок податкових відрахувань; *Arbeitnehmerfreibetrag* - неоподаткований мінімум заробітної плати.

Серед іменних префіксів продуктивними є префікси: un-, ur-: *Unkosten* – витрати, *Urproduktion* - оригінальна продукція; серед дієслівних префіксів – miss-, zer-, er-, ver-, be-, ent-, а найбільш частотними є – ent-, er-, ver-: *entfallen* - опущено, *erfallen* - падіння, *verfallen* - закінчився термін дії.

Серед дієслівних напівпрефіксів (за М.Д.Степановою) продуктивними є ab-, an-, auf-, aus-, ein-, über-, um-, unter-, zu-: *abnehmen* - втратити вагу, *annehmen* - прийняти, *aufnehmen* - запис, касета, *ausnehmen* - крім, *einnehmen* - приймати, *übernehmen* - приймати, *umnehmen* - взяти на себе, *unternehmen* - компанії, *zunehmen* - збільшити.

З напівпрефіксів, що є частотними в іменниковому та прикметниковому термінотворенні економіки, можна виокремити такі: *selbst-* (*Selbstfinanzierung* - самофінансування), *außen-* (*Außenstände* - зовні трибуни), *gegen-* (*Gegengeschäft* - зустрічна торгівля), *haupt-* (*Hauptanbieter* - основний постачальник), *gesamt-* (*Gesamtabsatz* - загальний обсяг продажів), *neben-* (*Nebensicherung* - вторинна безпека), *in-/inner-* (*innerstaatlich* - вітчизняний), *voll-* (*Vollkosten* - повні витрати) та інші. Найбільш частотними терміноелементами (за О.В.Суперанською), що виступають першим компонентом, а саме: *il-* (*illegal* - незаконний), *aktiv-*

(*Aktivkapital* - активний капітал), auto- (*Autoregression* - авторегресія), basis- (*Basiskosten* - базова вартість), des- (*Desinteresse* - незацікавленість), de- (*Demoneterisierung* - демонетизація), dis- (*Diskontierung* - знижка), in- (*instabil* - нестійкий), hyper- (*Hyperinflation* - гіперінфляція), im- (*immateriel* - нематеріальний), fiskal- (*Fiskalschuld* - фіскальний борг), inter- (*Interdependenz* - взаємозалежність), makro- (*Makrostruktur* - макроструктура), mikro- (*Mikromethode* - мікро метод), passiv- (*Passivgeschäft* - депозитний бізнес), re- (*Rediskont* - знижка), sub- (*Sublieferant* - субпостачальник), trans- (*Transaktion* - транзакція).

Серед суфіксів іменників, що використовуються в термінотворенні, продуктивністю визначаються такі: -ung, -er, -e: *Zahlung* - оплата, *Pendler* - приміський, *Nachfrage* - попит. Продуктивними суфіксами прикметників є: -ig: *überschüssig* - надлишковий; -lich: *verzinslich* - процентний; -isch: *deflatorisch* - дефляційний; -bar: *umsetzbar* - здатний до обігу. Серед дієслівних суфіксів найбільш продуктивним є іншомовний суфікс -ieren: *transferieren* - переводити, перераховувати за кордон; *trassieren* - трасувати, виставляти тратту. [49, 55-70]

Для утворення економічних термінів використовуються також напівсуфікси:

1) напівсуфікси іменників: -mann (*der Finanzmann* - фінансист), -stück (*das Besitzstück* - об'єкт власності), -wesen (*das Tarifwesen* - тарифікація);

2) напівсуфікси прикметників: -mäßig (*überetatmäßig* - понадбюджетний), -los (*zinslos* - безпроцентний), -pflichtig (*akzisepflichtig* - оподатковуваний акцизом), -frei (*provisionsfrei* - франко-комісія), -fähig (*kautionsfähig* - той, хто має право виступати поручителем; той, хто може внести заставу), -los (*stellenlos* – безробітний; *zinslos* - безвідсотковий).

Слід відзначити продуктивність певних греко-латинських терміноелементів, що виступають останнім компонентом у складі термінів

соціальної ринкової економіки, а саме: -analyse (*die Marktanalyse* - аналіз кон'юнктури ринка); -methode (*die Substitutionsmethode* - метод заміщення); -theorie (*die Monopoltheorie* - теорія монополії); -system (*das Trucksystem* - система часткової або повної оплати праці в натуральній формі); -struktur (*die Nachfragestruktur* - структура попиту); -funktion (*die Nachfragefunktion* - функція попиту); -prinzip (*das Rentabilitätsprinzip* - принцип рентабельності) та інші [52].

Найпоширенішим є тип поетапної деривації: перший етап – префіксація, другий етап – суфіксація, що зумовлено необхідністю номінації вже іншого спеціального поняття та виникненням нової термінологічної одиниці.

Типи термінотворення, основою яких є поетапний процес деривації:

1) префікс + основа дієслова + суфікс: *der Einleger* – вкладник; *die Umrechnung* – перерахунок.

2) префікс + основа іменника + суфікс: *verzinsbar* - відсотковий, який надає відсотки; *die Übervölkerung* - перенаселеність, перенаселення.

3) префікс + основа прикметника + суфікс: *die Versicherung* – страхування; *der Begünstigte* – бенефіціар, ремітент. [52]

Термінологічні одиниці, утворені через деривацію, характеризуються більшою вмотивованістю, внаслідок того, що їхнє значення є вмотивованим як значенням основи, так і афікса, що пояснює продуктивність цього способу словотвірної номінації в економічній термінології.

Конверсія у межах досліджуваної термінології виявилася у порівнянні з іншими способами менш продуктивною. Продуктивним типом конверсії в економічній терміносистемі є субстантивація різних частин мови, наприклад: *das Haben, der Gläubige*.

Абревіація як спосіб вербалізації спеціальних понять більш поширена у писемній формі професійної комунікації, популярністю при цьому

користується акронімія: *EIB – Europäische Investitionsbank - Європейський інвестиційний банк*; *IWF – Internationaler Währungsfonds - МВФ* [52].

За частотою вживаності в усному та письмовому професійному спілкуванні скорочені форми термінів можна умовно поділити на три групи:

1) абрєвіатури, які вживаються однаково як у письмовому, так і в усному спілкуванні; повні їх форми зустрічаються рідко; такі одиниці характеризуються найбільшою поширеністю: *BIP – Bruttoinlandsprodukt - валовий внутрішній продукт*.

2) абрєвіатури, які переважають у письмовій формі; в усному мовленні термін вживається як у повній, так і в скороченій формі: *HR - Handelsregister - комерційний реєстр*.

3) абрєвіатури, які використовуються лише у письмовій формі комунікації: *S – Saldobetrag - балансова сума*; *LStDV = Lohnsteuer-Durchführungsveordnung - положення про застосування податку на прибуток*. Причинами відсутності таких абрєвіатур в усній формі є нелогічність (слово складається з однієї основи), відсутність милозвучності або мала поширеність повних форм термінологічних одиниць.

4) ініціальні – це скорочення, утворені з початкових літер, що входять до складу багатоконпонентної назви, наприклад: *EZL - Elektronischer Zahlungsverkehr für Lastschriften - електронна розрахункова система для запису дебету*; *GK - Gesamte Kosten - загальні витрати*; *GD - Grunddaten - основні дані*; *PLK - Plankosten - планові витрати*; *RA - Ressourcenart - вид ресурсів*, вони якнайкраще можуть задовольнити потребу у спрощенні складних термінологічних понять і очевидно тому ініціальний спосіб абрєвіації виявився найбільш продуктивним в німецькій фаховій мові економіки [52].

Отже, німецькі термінологічні одиниці, утворені через деривацію, характеризуються більшою вмотивованістю, що пояснює продуктивність цього способу словотвірної номінації в економічній термінології.

1.5. Види економічної термінології, та її класифікація

Підставою класифікації англійських економічних термінів служать різні окремі ознаки термінів – **змістовні, формальні, функційні, внутрішньо-позамовні**. Всі ці класифікації можуть бути пов'язані з тими конкретними економічними науками і областями знань, в яких вони використовуються. **Терміни економічних наук мають ряд специфічних ознак, які протиставляють їх термінам природних і технічних наук:**

1. Пряма, явно виражена залежність термінів суспільних наук від певної економічної теорії, певної системи поглядів. При найближчому розгляді терміни природничих та технічних наук також залежать від теорії, яка, в свою чергу, визначається світоглядом (наприклад, *parallelism* – паралельність в геометрії, *mass* – маса у фізиці), але ця залежність може бути затушована.

2. Своєрідна реалізація ознаки системності. Поряд зі стрункими терміносистемами, що відображають закінчені теорії (економічна теорія, теорія попиту і пропозиції, теорія макроекономічної стабільності), є такі галузі знання, для яких не побудовані системи понять і терміносистеми.

3. Більш широкий розвиток синонімії та багатозначності, ніж у терміносистемах природничих та технічних наук (*costs (vumpratu)* – багатозначний термін). У сфері економічного базису і виробничих відносин є, з одного боку, терміни мови опису (у мовах політичної економії, конкретної економії) і, з іншого боку, терміни мови обслуговування економіки. Лексичними одиницями мови обслуговування служать такі поєднання термінів, як *operationalization of the total (useful) residential area* – введення в дію загальної (корисної) площі житлових будинків, які називаються показниками [9, 57].

Показники – це сукупність ознак, які характеризуються даними, що приводяться. У найменування показника входять терміни, що позначають:

а) об'єкт економіки, що характеризується (вимірюваний) (*products* – *продукція*, *working* – *працюючі*);

б) стан, властивості цих об'єктів і процеси, які з ними відбуваються (*presence* – *наявність* або *strength* – *чисельність* (*працюють*), *production* – *виробництво* (*продукції*));

в) формальний спосіб (алгоритм) обчислення показника, наприклад, *volume* – *обсяг* (*реалізації продукції*)[34, 35].

Класифікація термінів за об'єктом назви всередині окремих областей знань є найбільш докладною класифікацією термінів. Змістова класифікація термінів – за логічною категорії того поняття, яке позначається терміном. Виділяються економічні терміни предметів (*currencies* – *грошові одиниці*), процесів (*controlling* – *контроль*, *trade* – *торгівля*); ознак, властивостей (*asset turnover* – *оборотність активів*), величин та їх одиниць (*liquidity ratio* – *коефіцієнт ліквідності*).

Класифікація за змістовою (семантичною) структурою дозволяє виділити **однозначні терміни** (*tax* – *податок*, *Inflation* – *інфляція*) і **багатозначні терміни**, тобто такі, які мають два або більше значень в рамках однієї терміносистеми (*market* – *ринок*): 1) обладнана або не обладнана територія, де відбувається масова торгівля з рук; 2) сукупність економічних відносин між суб'єктами ринку з приводу руху товарів і грошей, які ґрунтуються на взаємній згоді, еквівалентності і конкуренції; 3) організація (юридична особа) – надає в оренду торгові місця, нерухомість, і торгове обладнання, а також комплекс санітарно – гігієнічних послуг необхідних для проведення торгових операцій.

З боку семантики виділяються терміни – **вільні словосполучення** (*unfair competition* – *недобросовісна конкуренція*, *consumer society* – *суспільство споживання*) і **стійкі** (у тому числі фразеологічні) словосполучення (*production costs* – *виробничі витрати*). Сстійкі термінологічні словосполучення набагато легше піддаються перекладу, ніж

складні слова - терміни, так як в них всі компоненти граматично оформлені, що полегшує розкриття смислових зв'язків між ними [12, 39].

Класифікація термінів по формальній структурі є дуже частковою. За класифікацією Овчаренко В.В., насамперед, виділяються **терміни-слова**, що поділяються на кореневі (*income* – *дохід*), похідні (*overproduction* – *перевиробництво*, *lessor* – *лізингодавець*, *intensification* – *інтенсифікація*), складні (*bootstrapping* – *бутстрепінг*, *competitiveness* – *конкуренцеспроможність*) тощо. Далі, виділяються **терміни-словосполучення**. Найбільш поширеними структурами є поєднання іменника з прикметником, іменника з іменником у непрямому відмінку (*nonprice competition* – *нецінова конкуренція*), іменника з іншим іменником в якості додатку. Є також **багатослівні терміни**, іноді складаються більш ніж з 5 слів (*the monetary base in the broad definition* – *грошова база в широкому визначенні*).

З огляду приналежності термінів до частин мови розрізняють **терміни-іменники, прикметники, дієслова, прислівники**. Наприклад, серед лінгвістичних термінів є іменники (*bail* – *застава*, *profit* – *прибуток*), прикметники (*insolvent* – *неплатоспроможний*, *marginal* – *маргінальний*, *investment* – *інвестиційний*). Підрахунки показують, що термінів – назв об'єктів у відсотковому відношенні набагато більше, ніж термінів – назв ознак. Та й позначення ознак в термінах часто виступають в опредмеченому вигляді.

Оскільки серед економічних термінів переважають в основному терміни-словосполучення, то вони є основною проблемою при перекладі економічного тексту. У межах економічної термінології виділяється значний відсоток термінів, утворених **синтаксичним способом**. За кількістю компонентів можна виділити: 1) двокомпонентні; 2) трикомпонентні; 3) полікомпонентні.

Найбільш поширеними в економічній термінології є такі синтаксичні типи:

1. Двокомпонентні: 1) «прикметник + іменник у Н. в. однини»: 2) «прикметник + іменник у Н.в. множини»: 3) «іменник у Н.в. + іменник у Р.В. без прийменника».

2. Трикомпонентні синтаксичні типи: 1) «іменник у Н.в. + іменник у Р.в. + іменник у Р.в.»: 2) «іменник у Н.в. + іменник у З.в. + іменник у Р.в.» [10, 67].

3. Багатокомпонентними термінами можуть бути: 1) словосполучення, в яких смислова зв'язок між компонентами виражена шляхом примикання. 2) словосполучення, компоненти яких оформлені граматично (за допомогою прийменника або наявності закінчень), наприклад, *rate of exchange* - валютний курс. Білінович В.Н. вказує, що в англійській термінології є велика кількість термінів, що складаються з декількох компонентів. Такі багатокомпонентні терміни, за твердженням лінгвістів, відносяться до двох типів: 1) нерозкладних терміни словосполучення; 2) розкладені терміни словосполучення [10, 69].

Стосовно структури німецьких термінів, Т. Л. Канделаки виділяє три структурних типи термінів:

1. Терміни-слова: а) непохідні: *Geld* - гроші, курс [ціна] покупців, курс [ціна] попиту; б) похідні: *produktiv* - продуктивний, продуктивний; *finanziell*-фінансовий; в) складні: *Gefährdung* - загроза; небезпека, створення небезпеки [43, 65].

2. Терміни-словосполучення: а) розкладені - вільні словосполучення, де кожний з компонентів терміна може вступити в двосторонній зв'язок *Personalamt* - управління кадрів б) розкладені - невольні словосполучення, в яких компоненти, взяті ізольовано, можуть бути і не термінами *Abgabeanalyse* - аналіз динаміки державних доходів і надходжень [43, 66].

3. Слова-символи - особливий комбінований структурний тип термінологічної номінації, до складу якого, поряд зі словесними знаками, входять символи (літери, цифри, графічні знаки, аббревіатури) *AG, Aktiengesellschaft* - акціонерне товариство; *GmbH, Gesellschaft mit besgrentzter Haftung*. Аналізуючи думки інших вчених ми виділили такі групи німецьких термінів: Семантична група «професії, заняття і учасники економічної діяльності» організована в німецькій економічній термінології в основному за моделлю $V + -er- \rightarrow S$: *Abwickler m, Genossenschaftler m, Einleger*. До числа найбільш продуктивних моделей з семантичним значенням «процес дії» в німецькій мові відносяться моделі: $V + -ung- \rightarrow S$: *Inventarisierung f*; $V + -e- \rightarrow S$: *Miete* | $+ 0-$ » S : *Gewinn m*. Семантична група «якість» в досліджуваній нами термінології німецької мови реалізується за типом: $A + -keit / -heit- \rightarrow S$: *Billigkeit*. Окрему групу в цій семантичній категорії складають моделі прикметників зі словотворчим значенням «наявність ознаки, вираженого основою». У німецькій мові це моделі: $S + -isch- \rightarrow A$: *kaufindnisch*; $S / V + -lich- \rightarrow A$ *verbindlich*; $V + -bar - \rightarrow A$ *versteuerbar*. Причому в утворенні прикметників-термінів німецької мови беруть участь напівсуфікси - *fähig, -frei, -los, -mässig* ,: , *kreditfähig, abgabenfrei, patentfrei, bilanzmässig, arbeitslos*. Таким чином основна відмінність між термінами, утвореними суфіксальним способом, полягає у великій різноманітності суфіксів економічній термінології при утворенні іменників і прикметників. Типологія складних слів в аналізованих мовах не однорідна. При визначенні статусу складного слова реалізуються різні підходи [43, 67].

Для німецької мови важливий формально-структурний фактор. Як складних слів-термінів економіки німецької мови функціонують, головним чином, визначальні повноскладальні і неповноскладальні композити серед іменників і прикметників і зрушення серед дієприкметників з домінуючою роллю іменника в якості складового компонента: *Aktivsaldo m, Aktienaufteilung f, Bilanzanalyse f, betriebsfremd, leistungsstark, wertvoll*,

auftraggebunden, gewerbebetriebend, gewinnbringend, kostendeckend. Складні терміни, що складаються з трьох і більше компонентів, є в незначній кількості в термінах-системі економіки німецької мови: *Lebenshaltungskosten pl, Nahrungsmittelkonzentratindustrie*. Досліджуваний корпус термінів економіки має незначну кількість аббревіатур: в німецькій мові аббревіатури представляють собою ініціальні аббревіатури літерного типу: *AG (Aktionsgesellschaft); GmbH (Gesellschaft mit begrenzter Haftung); IAG (Investitionsauftraggeber); OHG (offene Handelsgesellschaft)*[43, 68].

Отже, економічні терміни є багатопрофільними. За семантикою вони можуть бути однозначними та багатозначними, хоч остання ознака не є прийнятною для терміна як мовного знака, зокрема економічного та банківського. Також вони можуть бути вільними та стійкими з огляду на смисловий зв'язок. За формальною ознакою, фінансова терміносистема поділяється на терміни-слова, терміни-словосполучення та багатослівні терміни. З боку морфологічного показника, такі терміни можуть бути іменниками, прикметниками, дієсловами, прислівниками. За синтаксичною структурою терміносистема економіка та банківської справи може бути двокомпонентною, трикомпонентною, багатокомпонентною.

Висновки до розділу 1

У теоретичній частині дипломної роботи проведено огляд наукових джерел, що зумовили отримання таких висновків:

1. Термін — це слово або словосполучення, що визначає чітко й однозначно окреслене поняття і його співвідношення з іншими поняттями в межах спеціальної сфери (у нашій роботі — економічної). Основна різниця між загальноживаним словом й економічним терміном полягає в тому, що і термін, і слово відображають явища різних рівнів розумової діяльності — наукове мислення і побутове оперування уявленнями.

2. Аналіз економічної термінології передбачає вивчення сполучуваності словотворчих елементів з основами і виявлення тих зав'язків, які існують між словотвірними основами різних семантичних

класів і афіксами. Тому найпродуктивнішим морфологічним способом словотвору в економічній термінології англійської та німецької мови є афіксація, адже префікс може змінити значення слова, а суфікс, створюючи нове слово, оформити його як певну частину мови. За структурою компонентів одиниці економічної лексики становлять чотири типи: складні слова, утворені з простих основ; складно – похідні слова (конверсія); складноскорочені слова (аббревіатури й акроніми); лексикалізовані синтаксичні утворення.

3. Англійська та німецька економічна терміносистема є мовою–продуцентом нових міжнародних економічних термінів, тому адекватний переклад фахової термінології набуває особливо важливого значення для успішного становлення та нормалізації української фінансово–економічної термінології у відповідності до міжнародних стандартів. До того ж постає необхідність взяти до уваги не тільки мовні питання перекладу текстів сфери економіки, але й змістовні особливості економічного дискурсу (труднощі когнітивного плану, які неможливо вирішити за допомогою словників).

4. Текст перекладу має в максимальному обсязі передавати зміст оригіналу та має відповідати нормам мови перекладу, оскільки їх порушення спотворює сприйняття інформації чи призводить до змін в змістовному плані тексту. Отже, переклад термінів є дуже відповідальним завданням для перекладача, яке потребує високого ступеня володіння ним мовами, багатогранного сприйняття мовної картини світу, а також відмінних знань тієї галузі науки або техніки, якої власне стосується переклад. У нашому випадку перекладач має знатися на особливостях економічної сфери діяльності.

РОЗДІЛ 2.

ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕРМІНІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА НІМЕЦЬКІЙ МОВАХ

2.1. Класифікація економічної термінології у лінгвістичному дискурсі. Способи утворення новітньої економічної термінології

Класифікація термінів є одним із найважливіших наукових завдань, яке не можна назвати простим, адже підставою для класифікації термінів слугують різні окремі їх ознаки, а саме: змістовні, формальні, функціональні, внутрішні та позамовні. Економічна термінологія в англomовному лінгвістичному дискурсі за своєю будовою поділяється на такі типи:

— прості терміни, що складаються з одного слова, які можуть вживатися окремо і які зберігають своє значення, наприклад: *agio* – різниця між курсами валют; *book* – бухгалтерська книга, *cheap* – дешевий, *coin* – монета, *haggle* – торгуватись, *label* – ярлик, *pay* – платити; [51]

— складні терміни, що складаються з двох слів, пишуться разом, маючи один із компонентів економічних термінів, а другий – загальноживаної лексики: *shareholder* – власник акції, акціонер; *bookkeeping* – рахівництво, *trademark* – торгова марка, *warehouse* – склад, *wholesales* – оптова торгівля, *offshore* – офшорна зона; [51]

— терміни–словосполучення створюються шляхом додавання до терміну, що позначає родове поняття (загальноживане слово) конкретизуючих ознак з метою отримати видові поняття, безпосередньо пов'язані з початковим — складаються із декількох компонентів і тільки сполучення цих слів є терміном, таким чином утворюються своєрідні термінологічні гнізда, що охоплюють численні різновиди явища, що позначається, наприклад термін «*bill*», що означає вексель (кредитний цінний папір, який зобов'язує векселедавця сплатити векселедержателю певну суму у визначений термін) використовується як основа для ряду термінів, що уточнюють характер опору або ділянку ланцюга, в якій воно існує: *bill of exchange*, *bill of lading*, *bill of sale*, *bill of sight*, *bills discounting*; *loose change* – розмінна монета, *joint venture* – спільне підприємство, створене шляхом залучення іноземного капіталу, *intrinsic value* – дійсна ринкова вартість металу, з якого виготовлена монета, *indirect tax* – податок з обороту, *home banking* – банківське обслуговування клієнтів вдома за допомогою телефона,

з часом – телевізора і комп'ютера, *gold flow* – рух золота між різними країнами; [51]

— багатоконпонентні терміни–словосполучення, що виражають єдині цілісні поняття, володіють різним ступенем смислової розкладності, в цілому вони стійкіші, в порівнянні з вільними словосполучками загальнолітературної мови по своїй лексико–семантичній організації: *expected rate of net profit* – очікувана норма чистого прибутку; *consumer in installment credit* – позика, що надається для придбання певних споживчих товарів. Такий тип економічних термінів можна віднести до лексичних словосполук, характерною особливістю яких є те, що місце одне з компонентів заповнюється не будь–яким словом відповідної категорії, а лише деякими, що утворюють певну семантичну групу: *ask–bid system* – система встановлення і пропонування ціни, *attested by the signature* – завірений підписом, *benefit–cost analysis* – аналіз витрат і вигод, *labour – intensive commodity* – трудомісткий товар; [51]

— терміни–композиції, що утворюються синтаксико–морфологічним способом й найчастіше інтегруються за допомогою таких частин мови: а) Adj+N (*nonrefundable credit* – податкова пільга, яка не може перевищити податкове зобов'язання платника податків, *durable goods* – товар довгострокового користування); б) N+N+N (*discriminant function system* – комп'ютеризована система ідентифікації і відбору податкових декларацій для податкової перевірки); в) N+prep+N (*distributions by corporations* – виплати акціонерам корпорацій, *solvency of an enterprise* – платоспроможність підприємництва); г) Adj+N+N (*general property tax* – податок на всі види власності); г) PII+N (*deferred tax* – відстрочений податок, *leasing system* – лізингова система). Економічна лексика характеризує професійно–виробничу, фінансово–банкову галузі діяльності людини та охоплює сферу вільного обігу товару і капіталу, умови та

можливості купівлі–продажу, ринкового обігу, стандартизовані міжнародні операції, а також заходи економічного спрямування. [51]

Переважає більшість лексем економічної термінологічної системи, що функціонує в українській мові є запозиченою або калькованою. З часом «штамп чужорідності» зникає з цих слів і вони поступово стають нормалізованими, адаптованими до мови, що запозичує, а деякі з них входять в мовну систему як кодифіковані, створюючи нову мовну норму. Такі процеси відбуваються під впливом, зокрема, екстралінгвальних чинників, таких, як економічна інтеграція, результат науково–технічної революції одним із наслідків якої є поява нових галузей наук зі своєю інноваційною термінологічною базою, що поступово стає надбанням світового загалу та українського зокрема, розвиток міжнародного ринку, процеси глобалізації тощо.

Якщо простежити етимологію лексичної одиниці, що з'являється в мові відразу як термін, то можна побачити, що в мові спочатку вона була загальноживаним словом. Тому різниця між словом та терміном обумовлена тим, що вони відображають явища різних рівнів розумової діяльності – наукове мислення і побутове оперування уявленнями. Окрім того, аналіз економічних термінів передбачає вивчення сполучуваності словотворчих елементів з основами і виявленням тих зав'язків, які існують між словотвірними основами різних семантичних класів і афіксів.

В ході аналізу було визначено, що утворення нових лексичних одиниць відбувається згідно з певними словотворчими моделями, що історично склалися у мові. Найбільш інтенсивне поповнення термінологічного складу мови відбувається за рахунок таких основних процесів: афіксація, утворення аббревіатур, акроніми, конверсія, утворення нових однослівних термінів шляхом словоскладання.

Більшість термінів утворюється морфологічним способом, який базується на афіксації, тобто деривації за допомогою афіксальних морфем:

префіксів, суфіксів. Афіксація — це утворення нових однослівних термінів шляхом словотворчих афіксів до корення. Граматичне оформлення економічних термінів може виражатися за допомогою афіксації:

— префіксів: *after-* (*afterpayment, afterhours*) — до- (доплата, додаткові часи праці), *co-* (*co-investing, coproduction, coowner*) — спів- (співарендатор, співробітництво, співвласник), *counter-* (*counterbonification, countertrade*) — проти- (протидії, зустрічна торгівля), *dis-* (*discounting, disproportion, discredit*) — дис- (дисконтування, диспропорція, дискредитувати), *cross-* (*cross-elasticity, cross-default*) — пере- (перехресна еластичність (ціни), перехресне невиконання торгових і фінансових зобов'язань), *roz-* (розкрупнення (економічних показників), *extra-* (*extraconsumption*) — над- (надмірне споживання), *multi* (*multicurrency, multicompany, multimarket*) — мульти- (мультивалютний, мультикомпанія, мультимаркет), *mis-* (*misbill, misdelivery, misappropriation*) — (виставити невірний рахунок, помилка доставки, привласнення), *non-* (*nonliquid, nonassessable, noncumulative*) — не- (неліквідний, неоподатковуваний, некумулятивний), *over-* (*overcapitalization, overexpansion*) — над- (надкапіталізація, надмірне розширення), *post-* (*postmarket, postaudit, postenumeration*) — пост- (постмаркет, постаудит, постпропозиція), *pro-* (*prolong, pro-business*) — про- (продовжувати (продовження строку чинності документа), про-бізнес), *quasi-* (*quasi-money, quasi-unemployment, quasi-equilibrium*) — квазі- (квазі гроші, квазі-безробіття, квазі-рівноваги), *self-* (*self-financing, self-liquidating, self-support*) — само- (самоокупність, самоліквідація, самопоміч), *sub-* (*sublessee, subpurchaser, subcompany*) — суб- (суборендар, субпокупатель (перекупник), субпідприємство), *un-* (*unendowed, unencumbered, unfluctuating*) — не- (невідомий, необтяжені, невтішний), *under-* (*underproduction, underactivity*) — недо- (недостатнє виробництво, недоцільність); [51]

— суфіксів: *-er* (*adjuster, adviser, manager*) — (регулятор, радник, менеджер), *-or* (*agistor, bailor*) — (агістор (той, хто сдає в оренду пасовище), депонент (особа, яка здійснює депозитний внесок або здає майно на зберігання)), *-ant* (*accountant, annuitant*) — (бухгалтер, одержувач щорічної ренти), *-ment* (*investment*) — (капіталовкладення), *-y* (*accountancy, currency*) — (рахівництво, валюта), *-ee* (*absentee, abandonee*) — (відсутній, страхувальник), *-ing* (*trading, clearing*) — (торгівля, взаємозалік). [51] Окрім використання префіксів та суфіксів як найпопулярніших засобів словотвору економічних термінів, ми також розглянули використання скорочень термінологічних одиниць в англійській мові. Терміни-аббревіатури складають невеликий відсоток, випадки їх існування є одиничними, наприклад:

— ініціальні аббревіатури: AAA – *accumulated adjustment account* (нагромаджувальний корегуючий рахунок), В.Т.А. – *Board of Tax Appeals* (податковий суд (в США)); DB – *declining-balance method of depreciation* (прискорений метод амортизації); FTAC – *Foreign Trade Arbitration Commission* (Арбітражний комітет зовнішньої торгівлі); [51]

— поскладові аббревіатури: dcl – *declaration* (декларація), dep'n – *depreciation* (амортизація), Rev. Proc. – *Revenue Procedure* (роз'яснення методик і процедур практики оподаткування податковою адміністрацією (США)); [51]

— акроніми: ESOP – *employee stock ownership plan* (система участі в прибутках у формі акцій для найманих осіб), STEP – *small business tax education program* (консультаційна служба з оподаткування для малого бізнесу), VITA – *volunteer income tax assistance* (волонтерські консультаційні послуги з оподаткування (для інвалідів, неангломовних осіб та осіб з низькими доходами)); [51]

— подвійні скорочення – термінологічні одиниці, що функціонують у спеціальних текстах як слова-аббревіатури і є скороченнями морфолого-синтаксичних утворень, до складу яких вже входить аббревіатура, наприклад,

PSA – PAYE settlement agreement (угода роботодавця з податковою адміністрацією про сплату прибуткового податку на доходи робітників за системою PAYE (de PAYE – pay as you earn у джерела); [51]

— морфолого–синтаксичні утворення, які включають до свого складу слова–абревіатури, що є елементами словосполучень; вони функціонують у термінології як повноцінні терміни і не потребують декодування, наприклад, abbr+N – the VAT man (департамент податкової адміністрації зі збору ПДВ (у Великій Британії)), abbr+N+N – IRS pilot system (автоматизована система обробки податкових декларацій (Служби внутрішніх доходів США)), N+abbr – bulletin “F” (циркуляр “Еф” (Служби внутрішніх доходів США про встановлення норм і правил нарахування зносу основного капіталу)), Adj+abbr – traditional IRA (індивідуальний пенсійний рахунок робітника (створений відповідно до певних вимог, якщо роботодавець не пропонує своєї пенсійної схеми)), Adj+abbr+N – regional IRS center (міське податкове управління (США)), Adj+abbr+Adj+N – taxable US domestic corporation (корпорація, що створена і отримує прибутки у США). Аналіз даного словотворчого типу свідчить про те, що скорочення перетворюється в самостійний мовний знак і, як слово, може входити до складу словосполучення. [51]

Співвіднесеність термінів із спеціальними поняттями на основі концептуального апарата певної галузі знань демонструє їхню онтологічну ознаку – системність, яка проявляється і в мовному оформленні термінів, у використанні продуктивних словотворчих афіксів і словотвірних моделей та у здатності терміна продукувати інші терміни. Мовна форма визначає термінотип термінологічного позначення – монолексемні і полілексемні терміни, які характеризуються різними структурними ознаками. Монолексемні терміни англійської економічної термінології вживаються як самостійні термінологічні одиниці і як ядерні компоненти полілексемних термінів. З них найчисленнішою групою є іменники. Монолексемні терміни

представлені в досліджуваній термінології непохідними, похідними та складними словами:

— Непохідні терміни належать загальнонаціональному лексичному фонду англійської мови, а до термінології економіки входять з дещо спеціалізованим значенням, наприклад: *annuity* (*n*) – фіксована сума, яку отримують щорічно > щорічний дохід (як об'єкт оподаткування); *foreign* (*adj*) – іноземний > іноземного походження, підпорядкування (про доходи, підприємства), *amortize* (*v*) – поступово знецінювати(ся) > амортизувати (систематично списувати вартість активів).

— Похідні економічні терміни представлені афіксальними одиницями та такими, що утворилися в результаті семантичного словотворення і конверсії. Продуктивними способами утворення монологемних термінів економічної галузі є:

— метафоризація на основі значення загальнонаціонального слова, до якої належить: а) функціональний перенос: *appeal* – звертатися до когось, благати когось > подавати апеляцію, оскаржувати; б) подібність до характеристик фізичних об'єктів: *loophole* – лазівка, хитрощі > можливість ухилитися від сплати податків; в) аналогія з антропоморфними характеристиками: *relief* –полегшення або позбавлення болю, страждань, тривоги > звільнення від уплати, знижка з податку (особливо боржникам або особам з фінансовими проблемами);

— конверсія, особливо за моделями: а) N > V: *audit* (*n*) – аудит, перевірка бухгалтерії підприємства > *audit* (*v*) – робити аудит, перевірку бухгалтерії підприємства; б) V > N: *recapture* (*v*) – повернути назад отримане раніше > *recapture* (*n*) – повернення платником суми податкової пільги через невиконання належних умов; в) Adj > N: *fiduciary* (*adj*) – довірений, доручений > *fiduciary* (*n*) – довірена особа; г) V+ –ation > N: *aggregation* (*n*) – агрегування (об'єднання і вирахування сукупної суми доходу з різних джерел для визначення ставки прибуткового податку); г) N+ N > N:

ratepayer (n) – платник місцевого податку на нерухоме майно; д) V+–able(–ible) > Adj: *excisable (adj)* – той, хто обкладається акцизом.

— структурні моделі, наприклад: а) V+–ation>N *aggregation* *n* агрегування (об'єднання і вирахування сукупної суми доходу з різних джерел для визначення ставки прибуткового податку); б) N+N>N *ratepayer* *n* платник місцевого податку на нерухоме майно; в) V+–able (–ible)>Adj *excisable adj* такий, що обкладається акцизом. Отже, монолексемний термін відрізняється більш узагальненим значенням і меншою інформативністю порівняно з полілексемним. Диференціація і конкретизація спеціальних понять відбувається за рахунок утворення термінологічних словосполучень.

Одночасно простежується певна закономірність: ускладнення компонентної структури моделі (до 4–9 елементів) призводить до більшої однозначності й точності позначення завдяки експлікації всіх ознак поняття у складній структурі терміна, але цей процес супроводжується зниженням продуктивності моделі і збільшенням кількості її морфологічних варіантів, які вже не фіксуються в спеціальних словниках, оскільки вважаються контекстуальними варіантами.

Це свідчить про те, що функціонування термінологічних одиниць у терміносистемі зумовлено суб'єктивним фактором (обмеженість людської оперативної пам'яті) та пристосовується до загальномовних принципів економії мовних засобів і стислості позначення.

Існує спосіб словоскладання, він є найбільш продуктивним засобом поповнення словникового складу англійської мови. Досить поширена модель складання основ іменників N+N, наприклад: *growth acceleration* – прискорення економічного росту, *internal funds* – власні кошти, *reference book* – довідник, *vertical merger* – вертикальне злиття. Полілексемні терміни складають більшість досліджуваних одиниць. Вивчення словотворчих закономірностей термінів економічних відносин англійської мови здійснено шляхом аналізу структурних моделей термінів– словосполучень, утворених

синтаксичним способом. Найчисленнішу групу економічних термінів становлять двокомпонентні терміни.

Найбільш розповсюдженим структурним типом у такій термінології є бінарна модель N+N (*treasury note* – *казначейський квиток*), яка має здатність передавати різноманітні відношення логіко–поняттєвого характеру, що існують між поняттями терміносистеми, наприклад: а) різновида певного виду: *excise tax* – *акцизний податок*; б) об'єкта дії: *capital taxation* – *оподаткування капіталу*; в) виконавця дії: *tax adviser* – *консультант з питань оподаткування*; г) джерела походження: *capital gain* – *дохід від продажу капітальних активів*; д) приналежності до певного місця: *state tax* – *податок, що стягується на рівні штату*; е) часової обмеженості: *accounting period* – *звітний період*; ж) порівняльних характеристик: *shell company* – *компанія, яка не веде господарської діяльності або займається тіньовим бізнесом*. [51] Переважна більшість лексем економічної термінологічної системи, що функціонує є запозиченою або калькованою. З часом «штамп чужорідності» зникає з цих слів і вони поступово стають нормалізованими, адаптованими до мови, що запозичує, а деякі з них входять в мовну систему як кодифіковані, створюючи нову мовну норму. Такі процеси відбуваються під впливом, зокрема, екстралінгвальних чинників, таких, як економічна інтеграція, результат науково–технічної революції одним із наслідків якої є поява нових галузей наук зі своєю інноваційною термінологічною базою, що поступово стає надбанням світового загалу та українського зокрема, розвиток міжнародного ринку, процеси глобалізації тощо.

2.2. Основні методи перекладу економічних термінів англійської мови

Економічна термінологія є розгалуженою відповідно до існуючих у теперішньому суспільстві знань. Її переклад має передавати всі істотні елементи змісту вихідного тексту, що є найсуттєвішою проблемою нашого

дослідження. З цим пов'язано подолання різних об'єктивно існуючих труднощів, тому у процесі перекладу терміна визначають 2 етапи:

1) з'ясування значення терміна в контексті;

2) переклад значення рідною мовою. Для досягнення адекватності при перекладі економічних термінів необхідною умовою є застосування перекладацьких трансформацій. У процесі перекладу були виявлені лексичні та граматичні, та крім того, комплексні лексико–граматичні трансформації.

З огляду на те, що науковець Л. Венуті вважає найпопулярнішими стратегію «одомашнення» (*domestication*), що орієнтована на максимально адекватну передачу смислу, та стратегію «очуження» (*foreignization*), що орієнтована на передачу особливостей форми, необхідним є проведення аналізу англійської економічної термінології та її українських еквівалентів, які вказують на застосування при перекладі, стратегії одомашнення, так і стратегії очуження, наприклад:

— використання запозичень: *fiscal policy* – фіскальна політика, *leasing* – лізинг, *liquidity* – ліквідність, *monetary policy* – монетарна політика, *deflator* – дефлятор; [53]

— заміна менш інформативних (на погляд перекладача) або ж не достатньо прозорих англійських слів іншими більш влучними українськими словами: *business executives* – керівники підприємств, *lending operations* – кредитні операції, *letter of commitment* – гарантійний лист, *business year* – фінансовий рік, *capital goods* – засоби виробництва, *home market* – внутрішній ринок, *large-scale industry* – крупна промисловість, *managerial work* – управлінська робота, *overseas market* – закордонний ринок. [53]

— додавання певних слів, яких не було в оригінальних англійських термінах, що можна вважати розширеними визначеннями: *final processing* – виробництво готової продукції, *imputation* – умовно нарахована вартість, *imputed rent* – умовно нарахована вартість оренди, *income per capita* –

прибуток на душу населення, layoff – скорочення виробництва, service management – забезпечення обслуговування споживачів. [53]

Отже, перекладачі перш за все використовують стратегію «одомашнення». Перевага використання такої стратегії полягає у забезпеченні прозорості перекладеного терміна для українця. Недолік застосування такої стратегії пов'язаний з труднощами розуміння деяких міжнародних термінів у їхній оригінальній формі, оскільки вони були перекладені українською мовою, що може ускладнити спілкування українських фахівців з професіоналами економічної галузі з англійських країн.

Полегшити роботу над перекладом термінів може поділ на етапи: аналітичний і синтетичний. Велику роль відіграє саме аналітичний етап — переклад окремих компонентів терміна. А для цього необхідно правильно визначити компоненти складного терміна, оскільки ними можуть бути не тільки слова, а й словосполучення, що входять до складу складного терміна. Синтетичний етап передбачає вибудовування компонентів в залежності від семантичних відносин і отримання остаточного варіанту перекладу складного терміна.

Важливо встановити, в яких семантичних відносинах перебувають компоненти між собою та з головним компонентом терміна–словосполучення. Характер цих відносин й визначає порядок та сам зміст перекладу складного терміна.

Окрім найпростіших і найрозповсюджених стратегій перекладу економічних термінів існує чимало й інших способів (за О. Сніговською), їх можна розділити на дві основні категорії:

- 1) переклад за допомогою вибору словникового відповідника,
- 2) переклад за допомогою різних перекладацьких способів.

Вибір словникового відповідника (перекладного еквіваленту) – це випадки, коли лексичні одиниці тексту оригіналу мають словникові еквіваленти у мові перекладу. Такі відповідники можуть бути одноквівалентні (якщо вони мають лише один перекладний відповідник) і багатоквівалентні (якщо вони мають більше одного перекладного відповідника). Деякі приклади **одноквівалентних** одиниць: *Contract* – контракт, *Credit card* – кредитна картка, *market* – ринок, *investment* – інвестиційний, *job* – робота, *macroeconomics* – макроекономіка, *monetary policy* – монетарна політика. [53]

Переклад за допомогою вибору словникового відповідника можна розділити на дві великі категорії: переклад за допомогою лексичного еквівалента та переклад за допомогою пошуку варіантного відповідника. Переклад за допомогою лексичного еквівалента є головним прийомом перекладу економічних термінів. Еквівалент – стала лексична відповідність, яка повністю співпадає із значенням іншомовного слова-терміна. Хоча деякі терміноознаки справді однозначні і не мають жодних інших значень ні в якій іншій сфері і завжди перекладаються абсолютним **еквівалентом**. Наприклад, такі терміни як: *economics*, *money*, *market* мають точні відповідники в українській мові: *економіка*, *гроші*, *ринок*, які легко знайти у загальних словниках, не звертаючись навіть до фахових. Переклад за допомогою пошуку варіантного відповідника має місце тоді, коли певний термін має декілька відповідників із яких необхідно відібрати той, що підходить у певному випадку, наприклад: *audit* – аудит, перевірка або ревізія, *benefit* – як користь, перевага, пільга, *deposit* – вклад, депозит, внесок, *equity* – акція без фіксованого дивіденду, власний капітал, капітал в акціях, *explore every avenue* – розглянути всі можливості, *bone of contention* – яблуко розбрату, *temporary difference* – тимчасові різниці, *valuation allowance* – вартісна поправка, оціночне коригування, *custodian* – фінансовий інститут або банк, керуючий чужими капіталами тощо, *parent holding* – акції, що перебувають

у власності материнської компанії, *mortgage backed liability* — забезпечені заставою нерухомості або з іпотечним покриттям, *dilutive securities* — розбавляючи капітал або цінні папери, *termination income benefit* — грошова допомога, яка виплачується після закінчення терміна дії умови, *group voting* — голосуючі акції компаній, *explore every avenue* — розглянути всі можливості, *custodian* — фінансовий інститут або банк, керуючий чужими капіталами. [53]

Проте нерідко трапляється так, що жоден із словникових відповідників не підходить у певному контексті і тоді доводиться застосовувати перекладацькі методи, тобто різного роду зміни лексичних елементів мови оригіналу під час перекладу з метою адекватної передачі їх семантичних, стилістичних і прагматичних характеристик із врахуванням норм мови перекладу та мовленнєвих традицій культури мови перекладу.

Одним з найпростіших лексичних способів перекладу економічного терміна є метод **транскодування**. Транскодування – це спосіб перекладу, коли звукова та/або графічна форма слова вихідної мови передається засобами абетки мови перекладу. Наприклад, термін *outsourcing* — *укладання договору між двома компаніями на передачу деяких функцій, завдань, бізнес-процесів*. [53] Цей термін не має українського еквіваленту, тому що він не так давно з'явився в нашій мові та не всі підприємства його використовують. Підбір близького за значенням українського слова в цьому випадку неможливий. Описовий переклад виглядає дуже громіздким, тому для перекладу терміна може бути рекомендована транскрипція — аутсорсинг. Існують **різні види транскодування**:

— **транскрибування** (слово у мові перекладу пишеться так, як воно вимовляється у мові оригіналу), наприклад: а) *macroeconomist* – *макроекономіст*, *dividend* – *дивіденд*, *trust* – *довіра/траст*, *Hellenic Emporio Group* – *Хелленік Емпоріо Груп*, *Danaos* – *Данаос*, *Epsilon* – *Епсілон*; [53]

— **транслітерація** (слово мови оригіналу передається літерами мови

перекладу, нібито з латини), наприклад: а) *investor* — *інвестор*, б) *National bank* — *Національний (центральний) банк*, в) *broker* — *брокер*, г) *import* — *імпорт*, ґ) *export* — *експорт*, *modem* — *модем*, *robot* — *робот*. [53]

Під час **транскодування** літерами мови перекладу може передаватися уся форма слова, або більша її частина (в такому випадку говорять про адаптивне транскодування). Іноді застосовується змішане транскодування, коли більша частина транскодованого слова відбиває його звучання у вихідній мові, але разом з тим передаються й деякі елементи його графічної форми. **Змішане транскодування**: а) *deflator* — *дефлятор*, б) *bureau* — *бюро*, в) *leasing* — *лізинг*, г) *motivation* — *мотивація*, ґ) *statistics* — *статистика*. **Адаптивне транскодування**: а) *budget deficit* — *дефіцит бюджету*, б) *economics* — *економіка*, в) *recession* — *рецесія*, ґ) *hyperinflation* — *гіперінфляція*, ґ) *stagnation* — *стагнація*. [53]

Цікавим є метод **транспозиції**, що полягає у розрізненні за формою власних назв в різних мовах, які мають загальне лінгвістичне походження і використовуються для передачі один одного.

Перекладач вдається до такого способу, якщо отриманий зворот є більш сприйнятливим з погляду звучання у фразі або ж дає можливість зберегти стилістичні нюанси. Перехрещування елементів у словосполученні також належить до транспозиції. Для адекватного перекладу таких термінів–словосполучень необхідно встановити семантичні зв'язки між компонентами терміна, зрозуміти значення кожного компонента окремо, вибудувати переклад терміна відповідно до норм мови перекладу.

У таких випадках може застосовуватися синтаксична транспозиція (переклад за допомогою перестановки членів словосполучення), наприклад: *general obligation bond* — *облігація під загальне зобов'язання*, *plastic card transaction* — *розрахункові сплати за допомогою пластикових карток*,

me-too product – копія товару, *cost-plus pricing* – ціноутворення на основі витрат. [53]

Доволі розповсюдженим лексичним прийомом перекладу економічних термінів є **описовий спосіб** передачі значення термін ознака. Описовий переклад використовують, коли перекладенні терміни не можуть тотожно передати його значення згідно з українською мовою. Час від часу однокомпонентний термін перетворюється на багатоконпонентний, що суттєво схоже на тлумачення терміна, наприклад: *triangular merger* – у своїй структурі містить компонент, який називає геометричну фігуру, що надає йому певної символічності, яка, однак, повністю втрачається в результаті перекладу – поглинання шляхом злиття компанії–об’єкта з дочірньою компанією поглинача.

Розширення синтаксичної структури загалом ускладнює процес перекладу, однак дає можливість достовірно передати значення відповідного терміна. При перекладі антонімічних термінів *listed company* – компанія, акції якої продаються на фондовій біржі та *publicly traded company* – компанія, акції якої продаються на позабіржовому ринку, використовується описовий переклад, оскільки в результаті калькування була б утворена лексико–граматична структура, що не відповідає нормам української мови (компанія, яка вільно продається, або компанія, виставлена на позабіржовий ринок) і що не дозволяє адекватно передати значення термінів. [53]

Відповідно до такої стратегії перекладу, можна виділити ще такі приклади: а) *production schedule* – план основного виробничого процесу, б) *overdraft* – перевищення кредиту, в) *Capital consumption allowances (also Depreciation)* – амортизаційні відрахування на відновлення основного капіталу в процесі виробництва валового національного продукту, г) *make to order* – виконання робіт згідно замовлення, д) *fishbone chat* – діаграма причин і результатів, е) *listed company* – компанія, акції якої продаються на

фондовій біржі, ж) *publicly traded company* – компанія, акції якої продаються на позабіржовому ринку. [53]

До вищезгаданих трансформаційних прийомів, що застосовуються при перекладі фахових термінів, можна також віднести **конкретизацію** та **генералізацію**. **Конкретизація** — процес, при якому одиниця більш широкого змісту передається в мові перекладу одиницею конкретного змісту. **Генералізація** вихідного значення має місце в тих випадках, коли міра інформаційної упорядкованості вихідної одиниці вища за міру упорядкованості одиниці, що відповідає їй за змістом у мові перекладу, наприклад: терміни «*hire purchase (BrE)*» чи «*installment loan (AmE)*» перекладаються як «*споживчий кредит*». Отже, обираючи такий еквівалент, ми застосовуємо метод генералізації, оскільки в англійській економічній термінології вже існує термін «*consumer credit*», еквівалентом якого в українській мові є «*споживчий кредит*». Поняття «*hire purchase*» є лише одним з різновидів споживчого кредиту: споживчий кредит включає *credit accounts, personal loans, hire purchase*. Проте у нашому дослідженні не було знайдено термінів, які було переведено за допомогою конкретизації та генералізації. [53]

Також існують усталені в перекладацькій практиці способи перекладу термінів. У значній більшості випадків для передачі значення складеного терміна може використовуватися калькування.

При перекладі значної кількості безеквівалентних похідних термінів іноземної мови особливою складністю є передача значення неядерного елемента, за допомогою якого спеціалізується поняття–гіперонім, що позначається ключовим терміном і має аналог у мові (*deferred tax, listed company, marketable securities, quoted market value*). Саме прийом калькування забезпечує відтворення смислової структури лексичної одиниці. Отже, калькування є доречним у випадках, коли його застосування не

призводить до буквалізму. Наприклад, *basic earnings per share* — базовий дохід на одну акцію, *revolving credit* — револьверний кредит, *industrial spiral* — інфляційна спіраль, *statistical quality control* — статистичний контроль якості, *earnings per share* — доходи на одну акцію. [53]

Ще одним видом перекладу фінансово–економічних термінів є пряме запозичення, яке, як правило, використовується в симбіозі з українською лексемою, з вказівкою на рід або вид, наприклад, PR–відділ, VIP–місця. У переважній більшості сучасні запозичення англійського походження відповідають вимогам, що висуваються до слів–термінів: бути максимально точними та лаконічними.

Запозичання часто відбувається саме задля економії мовних засобів порівняно з питомими чи калькованими описовими виразами. Наприклад: бренд (розрекламована торгова марка певного товару), пертурбації (несподівана зміна звичайного стану), прайм–тайм (ефірний час на радіо і телебаченні, що охоплює максимальну кількість радіослухачів і телеглядачів), грант (грошова допомога на навчання чи наукове дослідження), фундація (пожертвування коштів на заснування чого–небудь), офшор (території, які забезпечують пільговий фінансовий режим із закордонними партнерами) тощо. Однак цей метод зазнає чимало критики з боку перекладознавців, адже сприяє варваризації мови–сприймача, примушуючи реципієнтів перекладу знати й іноземну мову

Отже, розуміння стратегій та способів перекладу економічної термінологічної лексики здатне значним чином впливати на якість виконуваного перекладу, адже правильна передача термінів безумовно є дуже відповідальним завданням для будь–якого практикуючого перекладача. Окрім того, проведення досліджень, присвячених вивченню стратегій та способів перекладу економічної лексики сприятиме становленню й нормалізації української економічної термінології у цілому.

2.3. Методи перекладу економічних термінів в німецькій мові

Передача німецьких термінів українською мовою вимагає знання тієї галузі, якої стосується переклад, розуміння змісту термінів німецькою мовою і знання термінології рідною мовою. Економічні терміни в німецькій мові загалом мають такі самі шляхи передачі значення лексеми, як і в інших мовах, зокрема, в англійській.

Головною проблемою перекладу є багатозначність термінів не тільки серед різних наукових галузей, але й всередині самої економічної галузі. При перекладі економічних текстів з німецької мови на українську важливе значення має взаємодія терміну з контекстом, завдяки чому виявляється значення слова.

Так само, як і в англійській мові, для адекватного перекладу застосовується низка методів, одним із яких є переклад за допомогою лексичного еквіваленту. Вони служать опорними пунктами у тексті, від них залежить розкриття значення інших слів, вони дають можливість з'ясувати характер тексту. Тому варто вміти знаходити відповідний еквівалент у рідній мові й розширювати знання термінів-еквівалентів. Але оскільки економічні терміни – це переважно складні терміни або терміни-словосполучення, то вони й є основною проблемою перекладу економічного тексту. Складні терміни – це сталі словосполучення, за якими закріплене певне термінологічне значення. Наприклад: *knappe Güter* – *дефіцитні товари*; *materielle Güter* – *матеріальні товари*. [52]

Переважна більшість термінів в німецькій мові становлять препозитивні атрибутивні словосполучення, тобто такі словосполучення, де є означення і означуваний компонент, причому означення займає в словосполученні початкову позицію. Велику роль при перекладі словосполучень відіграє саме аналітичний етап – переклад окремих його компонентів. А для цього необхідно правильно визначити компоненти

складного терміну, оскільки ними можуть бути не тільки слова, а й словосполучення, що входять до складу складного терміну.

Продуктивним є **метод опису**, прикладами якого є такі лексичні одиниці:

die Verbrauchsgüter – матеріальні товари; «*Die Zahl der als gefährlich gemeldeten Verbrauchsgüter hat in der Europäischen Union einen neuen Höchststand erreicht.*» («WAZ», 20.04.2009) «**Кількість споживчих товарів, які вважаються небезпечними, досягла нового максимуму в Європейському Союзі.**»; [72]

die Gebrauchsgüter – споживчі товари багаторазового вжитку; «*Auf Platz zwei folgen Gebrauchsgüter wie beispielsweise Möbel, Spielzeug oder Geschirr vor Büchern (inkl. E-Books), Zeitungen und Zeitschriften. Zurückhaltend sind die Deutschen dagegen bei Arzneimitteln und Telekommunikationsdiensten wie DSL- oder Handyverträgen.*» («AbsatzWirtschaft», 23.04.2015) «**Споживчі товари, такі як меблі, іграшки або посуд, посідають друге місце перед книгами (включаючи електронні книги), газетами та журналами. З іншого боку, німці неохоче користуються фармацевтичними та телекомунікаційними послугами, такими як DSL або контракти на мобільні телефони.**»; [54]

das Tageldekonto – рахунки одноденної банківської позики; «*Selbst die ING Diba, die einst gleichsam die Deutschen vom Sparbuch an das Tagesgeldkonto als neue Sparform herangeführt hatte, zahlt immer weniger Tagesgeldzinsen. Noch zum Jahreswechsel hatte es für Neukunden vier Monate lang 1Prozent Zinsen gegeben.*» («FAZ», 01.08.17) «**Навіть ING Diba, яка свого часу представила німців із *ощадної книжки* на грошовий рахунок *овернайт* як нову форму заощаджень, платить все менше відсотків за ніч. На рубежі року протягом чотирьох місяців для нових клієнтів було 1 відсоток відсотків.**»; [60]

Daueraufträge - довгострокове доручення банку на вчинення певної операції за зобов'язанням клієнта за рахунок клієнта; «*Funktionen: Kundinnen und Kunden können ihre Kontostände abrufen, Überweisungen tätigen, Daueraufträge einrichten, Kreditkartenzahlungen kontrollieren, Karten sperren – alle klassischen*

Funktionen des Online Bankings sind möglich.» («FrankfurterRundschau», 19.10.20) «Функції: Клієнти можуть перевіряти залишки на рахунках, здійснювати перекази, встановлювати постійні замовлення, перевіряти платежі за кредитними картками, блокувати картки - можливі всі класичні функції інтернет-банкінгу.»; [61]

Таким чином компоненти лексичної одиниці перебувають в семантичних відношеннях між собою, де наявний головний компонент терміна-словосполучення. І тому метод опису застосовується за допомогою передачі слова через поширене пояснення значення в німецькій мові. Адже цей прийом вживається як у випадку відсутності відповідного за значенням слова в українській мові, так і при поясненні слова у словнику.

Ще одним поширеним способом перекладу є **калькування**, тобто трансформації слова чи словосполучення за його частинами з наступним складанням цих частин. Наприклад:

die Materielle Güter – матеріальні товари/блага; *«Nicht nur materielle Güter können fehlerhaft oder defekt sein. Auch bei sogenannten digitalen Gütern treten immer wieder Mängel auf.» («Verbrauchzentrale», 11.09.19) «Не тільки матеріальні блага можуть бути несправними або дефектними. Дефекти також час від часу трапляються у так званих цифрових товарів.» [70]*

die Maschinenbau – машинобудування; *«Im Maschinenbau ist Made in Germany immer noch ein international anerkanntes Gütesiegel», sagt Claudia Wackerbauer stolz.» («DHZ», 12.10.20) «У машинобудуванні Made in Germany досі є міжнародно визнаною печаткою якості », - з гордістю говорить Клаудія Вакербауер.» [59]*

die Materielle Güter – матеріальні товари; *«Die Bankenaufseher der EZB wollen laut einem Zeitungsbericht die beiden größten Deutsche-Bank-Anteilseigner aus China und Katar unter die Lupe nehmen. Sie fragen: Woher kommt das Geld für das Investment?» («DHZ», 15.06.17) «Згідно з повідомленням газети, банківські наглядачі ЄЦБ хочуть вивчити двох*

найбільших акціонерів Deutsche Bank з Китаю та Катару. Ви запитаєте: звідки беруться гроші на інвестиції?» [59]

Überproduktion – перебиробництво; «*Tatsächlich ist die Virus-Pandemie jedoch selbst nur ein Verschärfter der seit langem schwelenden kapitalistischen Überproduktionskrise im Autosektor.*» («Perspektive», 25.05.20)
«Насправді, пандемія вірусу сама по собі є лише одним із загострень тривалої кризи капіталістичного **перевиробництва** в автомобільному секторі.» [66]

Die Wettbewerbsfähigkeit – конкурентоспроможність; «*Eine Studie des World Competitive Center zeigt: Die Bundesrepublik rutscht bei der Wettbewerbsfähigkeit im Vergleich mit anderen Ländern abermals ab – und auch Amerika wird vom ersten Platz der Rangliste verstoßen.*» («FAZ», 28.05.19) «Дослідження Всесвітнього центру конкуренції показує: Німеччина знову падає з точки зору **конкурентоспроможності** порівняно з іншими країнами - і Америка також витісняється з першого місця в рейтингу.» [60]

В умовах, коли потрібно давати назви новим і новим явищам та поняттям, багато загальноживаних слів отримують визначену специфіку. Відбувається спеціалізація їх значення при передачі термінів на іншу мову та уніфікація перекладних **еквівалентів**:

das Bedürfnis – потреба; «*Corona-Pandemie steigert das Bedürfnis nach vertrauenswürdigen Informationen*» («PressePortal», 24.03.17) «Пандемія корони збільшує **потребу** у достовірній інформації» [67]

der Eigentümer – власник; «*Die Eigentümer heutiger Multimedia-Unternehmen sind Topmanager mit Topgehältern, deren Besitzansprüche schnell in die Milliarden gehen.*» («MedienBlog», 22.09.19)
«**Власники** сучасних мультимедійних компаній - це топ-менеджери з

найвищою зарплатою, претензії на право власності яких можуть швидко нанести мільярди.» [64]

der Aktionäre – акціонер; «*Die Zahl der Aktionäre in Deutschland ist 2018 um 253 000 auf 10,3 Millionen und damit auf den höchsten Stand seit elf Jahren gestiegen. 16,2 % der Bevölkerung halten direkt oder indirekt Aktien.*» («Börsen-Zeitung», 07.03.19) «Кількість **акціонерів** у Німеччині зросла на 253 000 до 10,3 мільйона у 2018 році, що є найвищим рівнем за одинадцять років. 16,2% населення мають прямі чи опосередковані частки.» [56]

der Markt – ринок; «*Die Studie liefert für den Markt für Zeitungen und Zeitschriften eine quantitative Analyse der verkauften Auflagen sowie der Vertriebswege pro Segment, und untersucht den Einfluss dieser Entwicklungen auf den Zustellmarkt in Deutschland.*» («Wik», 30.12.19) «Щодо **ринку** газет та журналів, дослідження забезпечує кількісний аналіз проданих тиражів, а також каналів розподілу по сегментах та вивчає вплив цих подій на ринок доставки в Німеччині.» [71]

Деколи, як і в інших мовах, перекладачі застосовують методи **транскрибування** та **транскрибування**, наприклад: **Bayerische Motoren Werke (BMW)** – Баварський моторний завод; «*Der deutsche Autokonzern Bayerische Motoren Werke (BMW) hatte in seiner über hundertjährigen Geschichte schon einige heikle Situationen zu bestehen.*» («FAZ», 18.11.20) «Німецька автомобільна компанія **Bayerische Motoren Werke (BMW)** зіткнулася з низкою складних ситуацій за свою понад 100-річну історію.» [60]

Значну кількість запозичень у досліджуваній німецькій фаховій мові зумовлено запозиченням термінологічних одиниць з американської англійської мови одночасно з запозиченням новітніх технологій. Суттєві розбіжності у рівні розвитку двох лінгвокультурних спільнот на певному часовому проміжку призводять до того, що фахівцям доводиться послуговуватися іншомовними позначеннями за браком власних відповідників. Згодом вони асимілюються та залишаються у вжитку завдяки

точності, лаконічності та зручності використання або ж поступаються термінам, створеним з лексичних засобів мови-реципієнта. Окрему групу запозичень у досліджених текстах становлять так звані «люксусні» запозичення, вживання яких зумовлене модою на американські терміни. Можна зробити висновки про те, що більшість запозичень в досліджуваній фаховій мові не асимільовані. Більшість запозичених термінів чоловічого та серед нього роду:

E-Commerce - електронна комерція; *«Besonders die Bereiche E-Commerce und Logistik würden einen Boom erleben. "Dort rekrutieren wir momentan sehr viele Leute. Die Leute bestellen einfach mehr im Internet", sagt Dehaze.»* («Süddeutsche Zeitung», 06.12.20) — *«Зокрема, сфери електронної комерції та логістики зазнають буму. "Зараз ми набираємо там багато людей. Люди просто замовляють більше в Інтернеті", - говорить Дехаз.»*; **E-Business**— електронний бізнес; *«Diese zwei unterschiedlichen Auslegungen des Begriffs weisen auf ein grundsätzliches Problem hin: Bis heute hat sich für E-Business keine allgemein anerkannte Definition durchgesetzt. Stattdessen wird der Terminus oft sehr weit ausgelegt und häufig sogar missverständlich verwendet – etwa als Synonym für „E-Commerce“.* («Digital Guide IONOS», 17.08.18) — *«Ці два різні тлумачення терміна вказують на фундаментальну проблему: На сьогоднішній день не існує загальновизнаного визначення електронного бізнесу. Натомість цей термін часто трактується дуже широко і часто використовується заплутаним чином - наприклад, як синонім "електронна комерція".»*; [63] **E-Cash**— електронні гроші; *«Im Allgemeinen übernehmen die EC-Netzbetreiber diese Verhandlungen für ihre Kunden. Die Deutsche Kreditwirtschaft, die als Bankenvereinigung das **electronic cash** - System betreibt, hatte sich im vergangenen Jahr mit dem Bundeskartellamt geeinigt, dass ab November 2014 die bis dato geltenden einheitlichen Händlergebühren von 0,3 Prozent, mindestens aber 8 Cent pro Zahlung, durch bilateral ausgehandelte*

Gebühren ersetzt werden» («DAZ-Online», 13.10.15). «Загалом, оператори мереж ЄС беруть на себе ці переговори для своїх клієнтів. Німецька кредитна галузь, яка управляє **електронною касовою системою** як банківська асоціація, минулого року досягла домовленості з Федеральним бюро картелів про те, що з листопада 2014 р. Раніше застосовувані збори з роздрібною торгівлі у розмірі 0,3 відсотка, але не менше 8 центів за платіж, будуть узгоджуватись на двосторонній основі Зміни замінюються» [58], не отримують закінчення -s у родовому відмінку однини, що свідчить про повільний процес асиміляції цих термінів. У досліджуваній терміносистемі переважають запозичення зовнішньої та внутрішньої форми: **das Online-Shopping**– онлайн-шопінг; «*Seit Jahren boomt das Online-Shopping in Deutschland! Welche Rolle hierbei die Preise spielen und wie Kryptowährungen den Markt beeinflussen, erfährst du in unserem Artikel.*» («InternetX»05.07.18) — «**Інтернет-магазини** роками бурхливо розвиваються у Німеччині! Дізнатися, яку роль відіграють ціни та як криптовалюти впливають на ринок, ви можете в нашій статті.»; [62] **das Dotcom**– дот-ком; «*Kaye sieht ein Milliardengeschäft auf die israelische Industrie und den Staat zukommen: „Wie damals in den Dotcom-Zeiten.“ (Dotcom steht für Technologieunternehmen mit der Internet-Domain-Abkürzung ".com") Und wenn der Export weiterhin verboten bleibt?»* («Daz-Online» 10.04.18)— «*Кей бачить мільярдний бізнес, що наближається до ізраїльської промисловості та держави: "Як у часи" дот-ком ". (Dotcom означає технологічні компанії зі скороченням домену в Інтернеті" .com "). А що, якщо експорт залишиться забороненим?»* [58] Поширеними у проаналізованих текстах є також змішані складні слова, що свідчить про значний словотворчий потенціал запозичень з американської англійської мови: **der eCommerce-Nutzer**- користувачі електронної комерції; «*Prognose der E-Commerce-Nutzer in Deutschland bis 2024*» («Statista»,08.06.20) — «*Прогноз користувачів електронної комерції в Німеччині до 2024 року*»; [68] **die Online-Transaktionen** – онлайн

транзакції; «Bei zwei Prozent **der Online-Transaktionen im Banken- und E-Commerce-Sektor waren 2019 Betrüger am Werk**» («Ap-Verlag», 28.05.20) «У 2019 році шахраї працювали у двох відсотках **онлайн-транзакцій** у банківському та електронному комерційному секторі». Внаслідок вузької спеціалізації термінології в сфері економіки у відповідній терміносистемі можна розпізнати численні кальковані переклади: **das digitale Geld** – електронні гроші; «Wir befinden uns im Eurosystem in einer Analysephase. Eine Entscheidung, ob wir einen **digitalen Euro** einführen, ist nicht getroffen. Aber wir tun alles dafür, um alle potentiellen Auswirkungen zu verstehen und gut vor bereitet zu sein» («BundesBank», 23.10.2020) — «Ми перебуваємо на етапі аналізу в Євросистемі. Рішення про введення **цифрового євро** ще не прийнято. Але ми робимо все можливе, щоб зрозуміти всі потенційні наслідки та бути добре підготовленими.», [57] **der elektronische Handel** електронна комерція; «Electronic Commerce boomt bereits seit Jahren. Und aufgrund einiger neuer Entwicklungen gewinnt **der elektronische Handel** weiter an Fahrt.» («Ionos», 10.07.19) — «Електронна комерція бурхливо розвивається роками. І завдяки деяким новим розробкам **електронна комерція** продовжує набирати обертів.», [63] **die elektronische Geldbörse** – електронний гаманець «Die oft lästige Suche nach passendem Kleingeld hat schon bald ein Ende. Unter den Bezeichnungen "elektronische Geldbörse" und "GeldKarte" stellte die Berliner Volksbank eine neue Kartengeneration vor.» («Neues-Deutschland», 23.05.1997) — «Часто прикрий пошук правильних змін незабаром закінчиться. Berliner Volksbank представив нове покоління карток під назвами "електронний гаманець" та "GeldKarte".». [65] За умов браку українського терміна перекладач має адаптувати запозичений термін до української мови шляхом транскодування або запропонувати власний варіант перекладу, спираючись на власні фахові знання та

консультації фахівців: «*das Dotcom – дотком (транскрипція), die elektronische Geldbörse – електронний гаманець (калькований переклад)*» [52].

В німецькомовних економічних текстах зустрічається досить велика кількість іншомовних слів для позначення іноземних реалій. Вони зберігають своє написання і вимову: «*treasury - міністерство фінансів (Англія)*». У перекладі цих слів використовують український термін, якщо він є, вдаються до **транскрипції** «*leasing – лізинг*» або до **описового перекладу**. У перекладі деяких слів можливо вживання обох останніх прийомів: *factoring - 1) факторинг; 2) факторні операції, перепродаж права на стягнення боргів*.

Німецькій мові притаманне прагнення уникнути повторення одного слова, тому в німецьких економічних текстах часто використовуються синоніми. Так, для дієслова «*sinken*» в економічних текстах існує понад десяток синонімів «*fallen, abnehmen, zurürckgehen, absacken, schrumpfen, rutschen*» Велика кількість синонімів є для слова «*krise (recession, konjunkturückgang, konjunkturtief, flaute, baisse)*». Часто як синонім до німецького слова вживається запозичене, наприклад, «*baisse*» замість «*preisverfall*» [52].

Найбільшу складність у німецькому перекладі становлять терміни одиничного характеру, оскільки більшість із них називають абсолютно нові банківські послуги або форми обслуговування, що не мають аналогів в українській банківській системі. Крім того, труднощі зумовлені такими характеристиками подібних термінів: їх нецільнооформленістю, нестандартним варіантом написання, включенням у структуру англіцизмів, функціонуванням у формі складного іменника, утвореного шляхом складання двох або більшої кількості основ, наприклад: «*Deutsche Bank-Bausparen, Citibank Rendite Plus, SpardaCash, All-inclusive-Konto, CitiBest, Echtzeit-Brokerage-System, Realtime-Kurs-Abfrage, db AktivKonto, LBS-Bausparer, Deutsche Bank EUROCARD, Sparda-Bank Hypothek, Dresdner OnlineDepot*». Перекладаючи такі одиничні терміни, які мають у своїй

структурі англіцизми, найвірнішим способом є використання оригінального написання терміна іноземною мовою: «*Besuchen Sie uns einfach in der Filiale oder rufen Sie uns unter <...> (24-Hour CitiPhone Banking) an*». «Відвідайте нашу філію чи за телефонуйте в 24-Hour CitiPhone Banking за номером <...>». Крім цього, можливе використання оригінального написання іноземною мовою з додаванням пояснювальних елементів, які забезпечують розуміння банківської реалії: 1) *Finanzielle Freiheit mit der Visa_Cold Karte*. - Фінансова незалежність із карткою Visa Cold Karte. 2) *Ganz einfach - der db DispoKredit zu Ihrem persönlichen Konto*. - Дуже просто - послуга *dh Dispokredit* на Ваш персональний рахунок. 3) *Mit dem Dresdner OnlineDepot gestalten Sie Ihr Wertpapiergeschäft selbst*. - З послугою *Dresdner OnlineDepot* Ви зможете самотійно здійснювати операції із цінними паперами [52].

Частина безеквівалентних термінів перекладається з німецької мови на українську за допомогою прийому **калькування**, тобто шляхом заміни елементів складних слів іноземної мови їх прямими лексичними відповідниками в мові, на яку перекладається. Оскільки в українській мові складні слова маловживані, то елементи складного слова німецької мови об'єднуються в українській мові у словосполучення відповідно до правил лексико-граматичної сполучуваності: «*lohnkonto* - зарплатний рахунок; *kreditkonto* - кредитний рахунок, *kapital-versicherung*- страхування капіталу; *aktien-fonds*- фонди акцій». Для лексичної одиниці, що не має точних еквівалентів, шляхом підбирання найближчої за значенням одиниці створюються відповідні аналоги, тобто здійснюється близький переклад: «*fondsgesellschaften* – найові фонди, *reisezahlungsmittel* – міжнародні засоби платежу, *risiko-Lebensversicherung* - страхування життя/страхування від нещасних випадків». У ряді випадків для передачі значення безеквівалентного терміна перекладачеві доводиться вдаватися до прийому адекватної заміни, тобто перекладач, виходячи зі змісту цілого,

замінює одне поняття іншим, функціонально йому рівноцінним: 1) *Ab 3 000 EUR Einlage ein sattes ZinsPlus: je höher die Einlage, desto höher der Zinssatz.* - Розмір внеску від 3 000 євро забезпечить високий відсоток: чим більший розмір внеску, тим вища відсоткова ставка. 2) *Terminvereinbarung für die Vor-Ort-Beratung bei Ihnen mit einem mobilen Kundenberater unter <..>.* - Узгодження дати Вашої консультації у Вас вдома або в офісі з оператором по телефону <..>. Смісловий розвиток понять найбільш складний прийом. Він полягає в підбиранні слова, що позначає інше, але контекстуально і логічно пов'язане поняття: *Kreditkarten: weltweit Bargeld an 9.000 Geldautomaten der Citibank rund um die Uhr.* - За допомогою Вашої банківської карти Ви можете знімати готівкові кошти з Ваших рахунків із 9 000 банкоматів Стібанку по всьому світу 24 години на добу, 7 днів на тиждень, 365 днів на рік [52]. Дуже часто такі переходи між взаємопов'язаними поняттями доводиться знаходити заново, що і складає одну зі сторін новизни. За логічного розвитку понять семантична структура зазнає найбільших змін і може отримати всі чи майже всі нові компоненти.

2.4. Порівняльна характеристика утворення економічної термінології

Суфікси мають абстрактно-узагальнене значення, так як можуть змінити значення основи слова, визначаючи його до іншої частини мови або до інших семантичних груп слів.

Таблиця 2.1

Найпродуктивніші суфікси німецької мови

Утворювальний суфікс	Німецьке слово	Переклад
-ent	Finalproduzent	кінцевий виробник
-e	Balance	баланс; підсумок
-heit	Diskretheit	Дискретність

-schaft	Bankbürgschaft	банківська гарантія
-er	Bankanteilseigner	акціонер банку
-tät	Bonität	Кредитоспроможність
-ung	Beanstandung	рекламація; претензія
-e	Bankbrüchige	Банкрот
-keit	Verfügbarkeit	Готовність (напр. обладнання)
-nis	Schuldverhältnis	правові відносини між кредитором і боржником

Таблиця 2.2

Найпродуктивніші суфіксів англійської мови

Утворювальний суфікс	Англійське слово	Переклад
-tion	corporation	Корпорація
-tion	liquidation	Ліквідація
-ing	factoring	Факторинг
-hood	likelihood	Ймовірність
-or	distributor	дистриб'ютор
-or	investor	Інвестор
-er	poster	Постер
-ment	movement	Динаміка
-ness	business	Бізнес
-er	sticker	Стікер
-ty	macroeconomic stability	Макроекономічна стабільність

Таблиця 2.3

Порівняльна характеристика утворення економічної термінології

Утворювальний суфікс	Англійське Слово	Переклад на укр.мову	Німецьке слово	Переклад на укр.мову
-or (який вказує на особу)	Competitor	конкурент	Bankdebitor	клієнт-боржник банку
-er (який вказує на особу)	broker	брокер	Börsenmakler	біржовий маклер
-(t)ion (який вказує на процес, стан)	depreciation	падіння курсу валюти	Konzentration	Концентрація
-(t)ion (який вказує на процес, стан)	speculation	спекуляція, угода	Investition	Інвестиція
-ment (який має конкретне предметне значення)	investment	інвестування	Indossament	Індосамент
-ment (який має конкретне предметне значення)	management	управління	Bankdepartement	відділення [відділ] банку
-er (який вказує на машини, інструменти, прилади)	computer	комп'ютер	Kipper	Самохвал

Як висновок з цього маємо, що англійська та німецька мови є історично близькими родичами. Вони обоє належать до сім'ї

західно-германським мовам, таким чином мають спільне походження у той період, коли тільки здійснювалося формування мовних означень.

2.5. Порівняльна характеристика методів перекладу німецьких та англійських економічних термінів

Проаналізувавши на практичному матеріалі способи перекладу англійських та німецьких складних термінів та термінів – словосполучень, можемо зробити їх порівняльну характеристику. Серед основних способів перекладу термінів маємо наступний перелік:

1. Метод опису – передача слова за допомогою поширеного пояснення значення слова. Цей прийом вживається як у випадку відсутності відповідного за значенням слова в рідній мові, так і при пояснення слова у словнику;

2. Калькування – переклад з іноземної мови слова чи словосполучення за його частинами з наступним складанням цих частин, тобто він відтворює слово дослівно ;

3. Виявлення еквівалента - пошук постійної лексичної відповідності, яка точно збігається із значенням слова;

4. Транскрипція і транслітерація – передача літерами рідної мови звучання іноземного слова.

Порівняємо такі способи перекладу англійських та німецьких складних економічних термінів та термінів - словосполучень.

- stockowner – акціонер банку (калькування)
Bankanteilseigner -акціонер банку (калькування)
- indemnity insurance - страхове відшкодування (калькування)
Schadenversicherung - страхування від збитків(калькування)
- overproduction – перевиробництво (калькування)

Überproduktion – перевиробництво (калькування)

- competitiveness – конкурентоспроможність (калькування)

Wettbewerbsfähigkeit – конкурентоспроможність (калькування)

- monetary policy – валютна політика (калькування)
- Währungspolitischer Zusammenschluss – валютне об'єднання (пошук еквіваленту)
- commodity-money exchange – товарно – грошовий обмін (калькування)

Ware-Geld-Austausch – товарно – грошовий обмін(калькування).

До того ж ми дослідили відмінності у відмінності у побудові складних економічних термінів. У німецькій мові вони утворюються шляхом складання кількох слів, в той час їх англійські еквіваленти передаються словосполученнями.

- Bankensystem – banking system
- Außenwirtschaftslehre – outside bussiness administration
- Doppelbesteuerungsab – double faxation agreement
- Buchhalter – accountant
- Finanzwirtschaft – finacee economy
- Buchbestand – books in stock
- Bilanzatetira – balance sheet assets

Як бачимо здебільшого способи перекладу збігаються, але існують відмінності через структуру термінів. У англійській мові переважають терміни словосполучення, які в свою чергу у німецькій мові можуть бути представленими у вигляді складних економічних термінів за допомогою складання декількох слів.

Отже, основними способами відтворення фінансово–економічної термінології в англійській мові є **транслітерування, калькування та еквіваленція**. В німецькій мові - є використання оригінального написання іноземною мовою з додаванням пояснювальних елементів, які забезпечують розуміння банківської та економічної реалії, а також описовий переклад.

Висновки до 2 розділу

В ході проведеного в роботі дослідження можна підвести підсумки і зробити певні висновки. Як і при перекладі текстів художньої літератури, технічних та інформативних текстів, при перекладі економічних текстів, важливе значення має еквівалентність перекладу оригіналу тексту.

Так, причиною найбільших труднощів є відмінність терміносистем вихідної мови і мови перекладу. Відмінності в лексичному складі і морфо-синтаксичній структурі термінів мають об'єктивні лінгвістичні причини: англійські економічні терміни, в структуру яких входить субстантивний визначальний компонент (іменник або іменна група), не можуть бути переведені на українську без розбіжностей в морфо-синтаксичній структурі, обумовлених відмінностями в граматичному ладі мов. Розбіжності в морфо-синтаксичній структурі не перешкоджають передачі значення виражається терміноелементами інтегрального або диференціального ознаки.

Все це дозволяє рекомендувати транскрипцію, транслітерацію і калькування (у тому числі із застосуванням граматичних трансформацій) як прийоми перекладу безеквівалентної термінології.

Переклад економічних термінів, що відрізняються за лексичним складом, являє собою певну практичну складність: він вимагає від перекладача як розуміння значення терміна, так і знання термінів мови перекладу і не допускає калькування.

Терміни які традиційно розглядаються як еквівалентні, але мають певні розбіжності в точній обсязі понять. Як правило, розбіжності пов'язані з принциповими відмінностями в наукових реаліях і прийняті еквівалентів дозволяють найбільш точно передати семантику одиниць при перекладі тексту.

У процесі перекладу англійських економічних термінів досвідчені перекладачі зазвичай обирають той чи інший спосіб перекладу, виходячи зі змісту контексту, у якому вжито даний спеціальний галузевий термін, а

іноді комбінують усі вищезгадані прийоми, аби якомога точніше і вдаліше передати їхнє лексичне значення у мові перекладу, зберігши при цьому, наскільки це є можливим, звукову форму та морфемну структуру вихідної термінологічної одиниці.

Тож серед основних способів перекладу термінів маємо наступний перелік: метод опису, калькування, виявлення еквівалента, транскрипція і транслітерація.

ВИСНОВКИ

Питання теорії економічного термінотворення лишаються значущими і на початку XXI століття у зв'язку з соціально-історичними чинниками, що зумовили зміни в економічному і політичному устрої сучасного суспільства, що не могло не викликати збільшення кількості термінів, що позначають фундаментальні та прикладні поняття соціальної діяльності людського суспільства.

У ході аналізу були класифіковані економічні терміни, адже вони мають чимало ознак, а саме: змістовні, формальні, функціональні, внутрішні та позамовні

Економічна термінологія за своєю будовою поділяється на такі типи: прості терміни, складні терміни, терміни–словосполучення, багатоконпонентні терміни–словосполучення, терміни–композиції.

Грамотичне оформлення термінів виражається за допомогою: префіксів, суфіксів. Окрім того, існують терміни–аббревіатури, що складають невеликий відсоток, адже випадки їх існування є одиничними, та поділяють на: ініціальні аббревіатури, поскладові аббревіатури, акроніми, подвійні скорочення, морфолого–синтаксичні утворення.

У процесі дослідження виявлено, при перекладі економічної літератури дуже важливо не зловживати застосуванням перекладацьких трансформацій, та застосовувати їх виключно задля досягнення еквівалентності та адекватності перекладу. Під час перекладу професійної літератури слід зважати на те, що тексти фінансово–економічної спрямованості поєднують у собі різні функціональні стилі та жанри.

Також однією з основних причин існування лексичних труднощів перекладу є розбіжності у картинах світу мов. Тому дуже часто доводиться звертатися до засобів перекладу, за яких зміст оригіналу залишається незмінним, а змінюються лише лексичні та граматичні форми його

вираження. Від економічних термінів, як і від інших науково–технічних термінів, вимагається однозначність, точність, систематичність, стислість та відсутність полісемії. Однак, іноді трапляється явище багатозначності в економічній термінології. Таким чином, під час перекладу виникають певні труднощі, оскільки у економічного терміна повинне бути єдине визначення, яке включає в себе всі істотні ознаки, тобто такі, які носять економічний характер і мають певне значення в галузі економіки.

Слід також зазначити, що під час перекладу економічних текстів треба приділяти особливу увагу термінам– словосполученням, які не допускають дослівного перекладу. Такі терміни перекладаються шляхом підбору варіанта–аналога, який найточніше передавав би значення терміна в залежності від слів, які знаходяться у тісному зв'язку з цим терміном. Економічний переклад є міждисциплінарною галуззю досліджень та професійної практики, основу якої утворюють головним чином перекладознавство, економіка, лінгвістика та дослідження з теорії комунікації.

Економіка набирає дедалі більшої значущості, а кількість економічних текстів збільшується з року в рік, що спричинює попит на кваліфікованих перекладачів, які спеціалізуються на такій тематиці та здатні швидко і без втрати якості виконувати такі переклади. Особливе значення для нашого дослідження відіграє екстралінгвістичний компонент, в межах якого дослідники виділяють низку немовних знань, необхідних перекладачеві для успішного здійснення перекладу, а саме: знання про переклад (його основні поняття: види перекладу, перекладацькі процеси, перекладацькі стратегії тощо); бікультурні знання, енциклопедичні знання та предметні знання (у конкретних сферах).

Найбільш значущими, не применшуючи роль усіх інших знань, є предметні, адже вони передбачають володіння знаннями у економічній сфері та, у свою чергу, підрозділяються на академічні, досвідні та практичні.

Проведений аналіз методів перекладу текстів економічної тематики вказує на превалювання використання запозичень, заміни менш інформативних англійських слів більш влучними українськими словами, додавання певних слів, яких не було в оригінальних англомовних термінах. Аналіз стратегій перекладу економічних термінів дав змогу встановити те, що найпоширенішими способами у процесі перекладу англомовних економічних текстів українською мовою є: вибір словникового відповідника, різні види транскодування (транскрибування, транслітерування, змішане транскодування, адаптивне траснкодування), калькування та описовий переклад. Тому ця тема потребує подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авербух К.Я. Терминологическая вариантность и некоторые проблемы прикладной лингвистики. Проблемы перевода научнотехнической литературы: Сб. науч. тр. Саратов: Изд-во Саратовского университета, 1988. С. 3 - 8., 75.
2. Акоп'янц Н.М, Ворожбіт М.Ю. / Лексико–стилістичні особливості перекладу англомовних текстів змі на українську мову / [Електронний ресурс] / Режим доступу:
URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPIPress/22022/1/vestnik_KhPI_2016_13_Akopiants_Leksyko–stylistych.pdf
3. Арнольд И.В. Лексикология современного английского языка / И.В.Арнольд. М. : Просвещение, 1995. 295 с.
4. Арнольд І. В. Лексикология современного английского языка – Москва, 2003. 341 с.
5. Арнольд І. В. Лексикология современного английского языка – Москва, 2003. 341 с.
6. Арутюнова Н.Д. Аспекты семантических исследований / Н.Д.Арутюнова. – М.: Наука, 1980. 356 с.
7. Бархударов Л. С. Язык и перевод / Л. С. Бархударов . М.: МО, 1975. 240с.
8. Борисова Л. И. Лексико-стилистические трансформации в англо-русских научно-технических переводах. М.: ВЦП. 1981. 168 с.
9. Борисова Л.И. Лексико-стилистические трансформации в англо-русских научно-технических переводах / Л.И. Борисова. — М.: ВЦП, 1981. 168 с.

10. Борисова Л.И. Пособия по научно-техническому переводу (методологический обзор) / Л.И. Борисова. - М.: МПУ, 2000. 72 с.
11. Будагов Р.А. О предмете языкознания: Человек и его язык / Р.А.Будагов.– М.,1976. 190 с.
12. Быкова Е.В. Однословные финансово-экономические термины, заимствованные из английского языка в 90-е годы: (Этапы и типы адаптации) / Е.В. Быкова. СПб., 2000. 16 с.
13. Виноградов В.С.Перевод: Общие и лексические вопросы / В.С.Виноградов. М.: Высшая школа, 1971. 240 с.
14. Володина М. Н. Когнитивно-информационная природа термина (на материале терминологии средств массовой информации). Москва: МГУ, 2000. 128 с.
15. Володина М.Н. Когнитивно-информационная природа термина и терминологическая номинация / М.Н. Володина. – М., 1998. 52 с.
16. Ганна Дуднік, Т. АНГЛОМОВНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ / Т. Дуднік // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»: зб. наук. праць. Херсон: ХДУ, 2013. Вип. 20. С. 241-243.
17. Головин Б. Н. Лингвистические основы учения о терминах. М. Высшая школа, 1987. 103 с.
18. Гринев С.В. Введение в терминографию / С.В. Гринев. – М. : Изд-во МПУ, 1995. 158 с.
19. Гринев С.В. Терминоведение. М. Моск. Лицей. 1994. Вып. 2. С. 33–42.
20. Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка в 4-х т. М. Русский язык, 2002. Т. 4. с. 401

21. Ермолович Д.И. К вопросу о раскрытии содержательной структуры имен собственных в переводе / Ермолович Д.И. // Тетради переводчика. Вып. 18. М.: Междунар. отношения, 1981. с. 64–76.
22. Казакова М. В. Практические основы перевода / М.В. Казакова - СанктПетербург, 2005. 271 с.
23. Кандаки Т.Л. Семантика и мотивированность терминов / Т.Л. Кандаки. – М., 1977. 168 с.
24. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми / В.І. Карабан. Вінниця: Нова книга, 2004. 576 с.
25. Кланцакова, А.Ю. Метафора в структуре экономического дискурса: опыт комплексного исследования (на материале английского языка) [Текст] : дис. канд.филол. наук – 10.02.04/ А.Ю. Кланцакова. Иркутск, 2003. С. 55– 86.
26. Коваленко А.Я. Общий курс научно-технического перевода: Пособие по переводу с англ. языка на рус. К.: ИНКОС, 2003. 320 с.
27. Коптілов В. Теорія і практика перекладу / В. Коптілова. Київ, 2003. 185 с.
28. Кубрякова О. С. Що таке словотвір. / О. С. Кубрякова. М. : Наука, 1965. 327 с.
29. Культурологічний і лінгвістичний аспекти в дослідженні інновацій англійської мови у сфері економіки та бізнесу // Мова і культура. – Випуск 3. К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2001. Т. 2: Культурологічний компонент мови. С. 16–22.
30. Л.В. Савицька / Особливості перекладу англійських еко-номічних термінів українською мовою [Електронний ресурс] / Режим

доступу: [URL:https://docplayer.net/68568880-Osoblivosti-perekladu-angliyskih-ekonomichnih-terminiv-ukrayinskoju-movoyu.html](https://docplayer.net/68568880-Osoblivosti-perekladu-angliyskih-ekonomichnih-terminiv-ukrayinskoju-movoyu.html)

31. Лейчик В. М. Лингвистические проблемы терминологии и научно-технический перевод / В. М. Лейчик, С. Д Шеллов. М. : Всесоюзный центр переводов научно-технической информации и документации, 1990. – 84 с.

32. Лотте Д. С. Основы построения научно-технической терминологии. Вопросы теории и методики. Москва: Издательство АН СССР, 1961. 160 с.

33. Мовчун Є. Фахова мова та термінологія в сфері електронної комерції / Є. Мовчун // Мовні і концептуальні картини світу : Збірник наукових праць. Випуск 16, частина І. К : Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2005. С. 307—310.

34. Мостовий М. І. Лексикологія англійської мови. Підручник для студентів ін-тів і фак. іноземної мови. Харків: Основа, 1993. 255 с.

35. Нелюбин Л.Л. История науки о языке / Л.Л. Нелюбин, Г.Т. Хухуни. М.: Издательство: Флинта, 2008. – 376 с.

36. Нелюбин Л.Л. Перевод и прикладная лингвистика. М., 1983. 163 с.

37. Нелюбин Л.Л. Толковый переводоведческий словарь / Л.Л. Нелюбин. М., 2001. 260 с.

38. О. В. Сніговська, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, м. Одеса / Особливості перекладу англійських і новогрецьких економічних багатокомпонентних термінів / Серія «Філологічна». Випуск 61, 2015. 329 с.

39. О. О. Хорошун / Дискурс засобів масової інформації: харак-терні особливості / Вісник Луганського національного університету

імені Тараса Шевченка. Філологічні науки., 2014. № 6(2). С. 65–71.
 [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/vluf_2014_6%282%29__12

40. О.М. Линтвар / До проблеми художнього перекладу
 [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL:
<https://naub.oa.edu.ua/2012/do-problemyhudozhnoho-perekladu/>

41. Овчаренко В.М. Термины, аналитическое наименование и номинативное определение / В.М.Овчаренко. М., 1969. 42 с.

42. Райс К. Классификация текстов и методы перевода / К. Райс // Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике. – М., 1978. – с. 202-228

43. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. М.: Международные отношения, 1974. 216 с.

44. Симоненко Л. В. Українська наукова термінологія: стан та перспективи розвитку: збірник наукових праць. Київ: КНЕУ, 2001. Вип. IV. С. 3 – 8.

45. Суперанська А.В. Общая терминология: вопросы теории. М. Наука, 1989. 246 с.

46. Томіленко Л. М. Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії української літературної мови: [монографія]. Івано-Франківськ: Фоліант, 2015. 160 с.

47. Ушаков Д.Н. Толковый словарь русского языка. Т. 4. М., 1940. 959с.

48. Юсухно І.С., Основні способи утворення неологізмів у сфері економіки.[Електронний ресурс]/Режим доступу: URL: http://www.confcontact.com/2014-nauka-v-informatsionnom-prostranstve/fl4_yusuhno.htm

49. Степанов Ю.С. Семиотика / Ю.С. Степанов. М. : Наука, 1971. 130 с.

СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

50. «Мультитран» – інтернет – система двомовних словників/[Електронний ресурс] — <https://www.multitran.com/>

51. Англо–український словник–мінімум економічних термінів ділової англійської мови/[Електронний ресурс] —https://www.vuzlib.su/English_Sk/a-c.htm

52. Гладич Г. Я. Економічний словник (німецько-український). – Тернопіль: “Економічна думка”, 2004. 120 с.

53. Завадський Й.С., Осовська Т.В., Юшкевич О.О. Економічний словник / Київ кондор. 2006.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

54. Absatz Wirtschaft [Internet resource]. — URL: <https://www.absatzwirtschaft.de/>

55. Ap-Verlag [Internet resource]. — URL: <https://ap-verlag.de/>

56. Börsen-Zeitung [Internet resource]. — URL: <https://www.boersen-zeitung.de/index.php>

57. Bundes Bank [Internet resource]. — URL: <https://www.bundesbank.de/en>

58. Daz-Online[Internet resource]. — URL: <https://www.deutsche-apotheker-zeitung.de/>

59. DHZ [Internet resource]. — URL: <https://www.deutsche-handwerks-zeitung.de/>

60. Faz [Internet resource]. — URL: <https://www.faz.net/aktuell/>

61. Frankfurter Rundschau [Internet resource]. — URL: <https://www.fr.de/>

62. InternetX [Internet resource]. — URL: <https://www.internetx.com/>
63. Ionos [Internet resource]. — URL: <https://www.ionos.de/>
64. MedienBlog [Internet resource]. — URL: <https://medienblog.hypotheses.org/>
65. Neues-Deutschland [Internet resource]. — URL: <https://www.neues-deutschland.de/>
66. Perspektive [Internet resource]. — URL: <https://perspektive-online.net/>
67. Presse Portal [Internet resource]. — URL: <https://www.presseportal.de/>
68. Statista [Internet resource]. — URL: <https://www.statista.com/>
69. Süddeutsche Zeitung [Internet resource]. — URL: <https://www.sueddeutsche.de/>
70. Verbrauch zentrale [Internet resource]. — URL: <https://www.verbraucherzentrale.de/>
71. Wik [Internet resource]. — URL: <https://www.wik.org/>
72. Waz [Internet resource]. — URL: <https://www.waz.de/>

Сидоренков Ернест «Структурно – семантичний аспект перекладу англійської та німецької економічної термінології українською мовою»
Міжнародна наукова-практична студентська конференція «Євромови 2020: Інновації та розвиток»

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка: 83 с., 72 джерел.

Об'єкт дослідження: економічна термінологія англійської та німецької мови.

Мета кваліфікаційної роботи: виявити основні способи перекладу складних економічних термінів та термінів словосполучень.

Ціль дослідження: дослідити та класифікувати економічні терміни; проаналізувати засоби перекладу на українську мову економічних термінів.

Методи дослідження: аналіз, стратегії перекладу, термінотворення.

У теоретичній частині досліджується структурно – семантичний аспект перекладу англійської та німецької економічної термінології українською мовою.

У практичній частині розглядаються відтворення економічної термінології у перекладі економічних текстів, їх аналіз та засоби перекладу на українську мову.

Теоретична новизна роботи полягає у комплексному дослідженні засобів термінотворення та методів перекладу англійських та німецьких українських текстів; уточненні чинників, що впливають на переклад; аналіз способів та засобів перекладу економічних термінів; необхідність адекватного та правильного перекладу економічного устрою для

забезпечення ефективного міжнародного співробітництва; доведення важливості перекладу економічних термінів.

Практичне значення дослідження полягає у використанні результатів для покращення навичок аналізу адекватного перекладу, що розвиває вміння передбачати та отримувати еквівалентний результат перекладу; результати дослідження можуть бути використані в практиці викладання дисциплін, пов'язаних з практикою перекладу студентам філологічних факультетів, студентам спеціальності «Переклад», а також студентами економічних спеціальностей;

Ключові слова: ЕКОНОМІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ, ТЕРМІН, ДИСКУРС ЗМІ, НЕОЛОГІЗМ, МЕТОДИ ПЕРЕКЛАДУ, ЕКВІВАЛЕНТ, ТРАНСКОДУВАННЯ, ТРАНСПОЗИЦІЯ, ОПИСОВИЙ, КАЛЬКУВАННЯ, ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ.

SUMMARY

Explanatory note: 83 pp., 72 sources.

Object of research: economic terminology of English and German.

The purpose of the qualification work: to identify the main ways of translating complex economic terms and terms of phrases.

The purpose of the study: to investigate and classify economic terms; to analyze the means of translating economic terms into Ukrainian.

Research methods: analysis, translation strategies, term formation.

In the theoretical part the structural - semantic aspect of translation of English and German economic terminology into Ukrainian is investigated.

In the practical part the reproduction of economic terminology in the translation of economic texts, their analysis and means of translation into Ukrainian are considered.

The theoretical novelty of the work lies in a comprehensive study of the means of term formation and methods of translation of English and German Ukrainian texts; clarification of the factors influencing the translation; analysis of methods and means of translation of economic terms; the need for adequate and correct translation of the economic system to ensure effective international cooperation; proving the importance of translating economic terms.

The practical significance of the research is to use the results to improve the skills of analysis of adequate translation, which develops the ability to predict and obtain an equivalent translation result; the results of the research can be used in the practice of teaching disciplines related to the practice of translation to students of philological faculties, students majoring in "Translation", as well as students of economic specialties;

Keywords: ECONOMIC TERMINOLOGY, TERM, MEDIA DISCOURSE, NEOLOGISM, TRANSLATION METHODS, EQUIVALENT, TRANSCODING, TRANSPOSITION, TRANSLITERATION